अभियान साप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

Devendrachudal@gmail.com

वर्ष : ४२ / अंक : ३० / २०८१ फागुन २३ गते शुक्रबार / नेपाल सम्वत ११४५ / Mar. 7, 2025 / मूल्य रू. १०/-

कांग्रेस-एमालेलाई मिल्न बाध्य पार्ने दाहाल नै हुन्

काठमाडौं । पछिल्लो समयमा राजनीतिक दलहरूले एकले अर्कोलाई खुइल्याउँने कार्यलाई तिव्रता दिन थालेका छन् । खास गरेर माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले त्यसको सुरूवात गरेका थिए । सत्ताबाट बाहिरिन बाध्य भएका दाहालले प्रधानमन्त्री केपी ओली प्रति अनेक प्रकारका लान्छना लगाउँदै आफू सत्ताबाट हट्नु परेको प्रमुख कारण केपी ओली नै भएको बताउँदै आएका छन् । गत असार १७ गते नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेबीचमा ७ बुँदे सहमति भएपछि दाहालले सत्ता गुमाउनु परेको थियो ।

त्यही ७ बुँदे सहमति पश्चात् नेकपा एमालेका अध्यक्ष समेत रहेका ओली कांग्रेससँग गठबन्धन गरेर प्रधानमन्त्री बनेका हुन् । कांग्रेस समेत सरकारमा सहभागि भएको भएपनि दाहाल कांग्रेसप्रति नरम रहेका र नेकपा एमालेप्रति रूष्ट बन्दै गाली गलौजमा समेत

>>> बाँकी ८ पेजमा

हामीलाई www.abhiyanweekly.com.np मा पनि पढ्न सकिन्छ ।

सबै विपक्षीहरूलाई एकै ठाउँमा ल्याउने रणनीतिमा दाहाल असफल

सभापति शेरबहादुर देउवाको उद्घोषपछि दाहाल नाजवाफ !

काठमाडौं । गत माघमा सकारले ल्याएको ६ वटा अध्यादे मध्येका ५ वटा अध्यादेश संघीय सांसदका दुवै सदनबाट स्वीकृत भएसँगै सरकारलाई अब प्रतिस्थापन विधेयक ल्याउने बाटो खुलेको छ । संसदका दुवै सदनबाट अध्यादेश ६० दिन भित्रमा स्वीकृत नभएको अवस्थामा त्यस्ता अध्यादेश स्वतः निस्क्रिय हुने सम्वैधानिक व्यवस्था रहेको छ । निकै लामो समयको रस्साकस्सी र बादविवाद बीचमा सरकारले भूमिसम्बन्धी अध्यादेशलाई थाती राखेर अरू पाँच वटा अध्यादेशका बारेमा समर्थन जनाउन जसपा नेपाललाई सहमत गराएको थियो ।

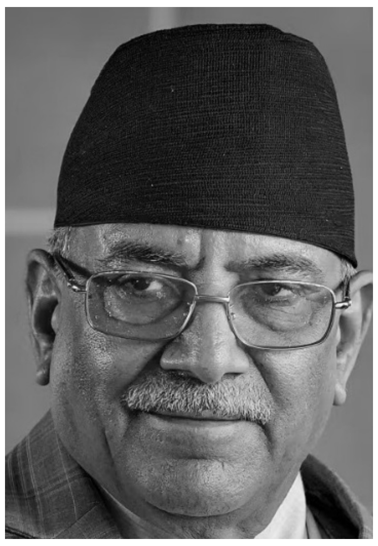

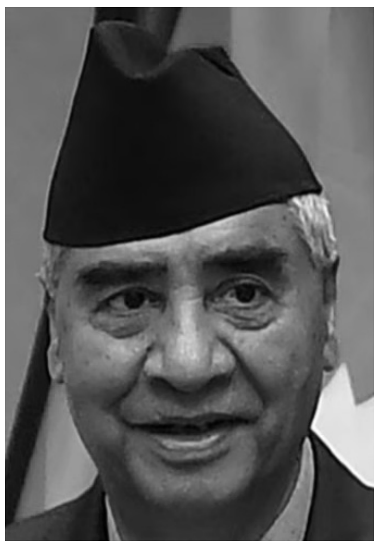

नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेबीचको गठबन्धनको सरकारलाई प्रतिनिधिसभामा अध्यादेश स्वीकृत गराउन कुनै समस्या नभएपनि राष्ट्रिय सभामा भने संकट देखिएको थियो । राष्ट्रिय सभामा नेपाली कांग्रेसको १६ सासद रहेका छन् भने नेकपा एमालेका १० सांसद रहेका छन् । राष्ट्रियसभामा जम्मा ५९ जना सांसद रहेकाले सरकारले आफ् नो पक्षमा बहुमत पुऱ्याउनका लागि ३० सांसदको आवश्यकता हुन्छ कांग्रेस र एमालेका सांसदको संख्या २६ मात्र पुग्ने र राष्ट्रपतिबाट मनोनित भएका तीन सांसद मध्येका नारायण प्रसाद दाहाल राष्ट्रिय सभाका अध्यक्ष रहेकाले उनले मत वराबरी भएमात्र मत दिन पाउने सम्वैधानिक व्यवस्था रहेको छ भने अन्य दुई जनामा वामदेव गौतम र अन्जान शाक्य रहेका भएपनि गौतमले मत नदिने उद्घोष गरिसकेका थिए भने शाक्य नेकपा एमालेकै भएकाले उनले मत दिएपनि अन्य तीन सांसदको आवश्यकता सरकारलाई हुन्थ्यो । जसपा नेपालका राष्ट्रिय सभामा ३ सांसद रहेकाले सरकारले जसपा नेपालका अध्यक्ष उपेन्द्र यादवसँग पटक-पटक वार्ता गर्दै सरकारका पक्षमा मत दिन आग्रह गरिरहेको थियो । तर यादवले भूमिसम्बन्धी अध्यादेश फिर्ता नलिएसम्म अन्य अध्यादेशको विरूद्धमा मत दिने बताउँदै आएकाले सरकारलाई संकट परेको थियो ।

भूमिसम्बन्धी अध्यादेशमा प्रतिस्थान विधेयक ल्याउँदा केही बुँदाहरू संशोधन हुन सक्ने र केही बुँदाहरू थपघट हुन सक्ने सम्भावना समेत देखिएको छ । सबै अध्यादेशहरू चैत्र १८ गते भित्रमा ससदमा दुवै सदनबाट स्वीकृत भै सक्नुपर्ने हुन्छ, प्रतिनिधिसभा र राष्ट्रियसभाबाट भूमि सम्बन्धी बाहेकका अन्य विधेयकहरू स्वीकृत भै सकेकाले अब सरकारलाई प्रतिस्थापना विधेयक ल्याउन कुनै बाधा अड्चन रहेन । अब सरकारको ध्यान भूमिसम्बन्धी अध्यादेशका बारेमा के गर्ने भन्नेमा जानुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ । जसपा नेपालको मात्र माग बमोजिम भूमि सम्बन्धी अध्यादेशलाई प्रतिस्थापना गर्ने विधेयकमा जसपाका मागलाई सम्बोधन गर्न सरकार तयार रहनुपर्ने अवस्था देखिएको छ ।

सरकारले ल्याएका ६ वटा मध्येका ५ वटा अध्यादेश संसदबाट स्वीकृत भएसँगै प्रमुख विपक्षी दल माओवादी केन्द्र, एकीकृत समाजवादवादी, रास्वपा

>>> बाँकी ८ पेजमा

पूर्व विशिष्ट कर्मचारीलाई कुलिङ पिरिडय आवश्यक

काठमाडौं । संघीय संसदको राज्य व्यवस्था तथा शुसासन समितिमा अहिले निजामति सेवामा कार्यरत रहेका कर्मचारीहरू अवकाशमा गएको केही दिन पछि नै सम्वैधानिक र राजनीतिक नियुक्तिमा जाने गरेका छन् । अवकाश हुनु अघि देखि नै उनीहरू शक्तिशाली नेताहरूको चाकडीमा जाने र उनीहरूले नियुक्ति दिने गरेका हुनाले अब त्यस्तो कार्य रोकिनुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ । संघीय निजामति सेवाको गठन, सञ्चालन र सेवाको सर्तसम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको विधेयकमाथि अहिले राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिमा छलफल भैरहेको र छलफल गर्ने क्रममा सांसदहरूले पूर्व कर्मचारीहरूको लागि पन निश्चित अवधि तोकेर कुलिङ पिरिडय राख्नुपर्ने माग गरेका छन् ।

विशिष्ठ श्रेणीमा काम गरेर अवकाशमा गएका

>>> बाँकी ८ पेजमा

कर्मचारीलाई ट्रेड युनियन अधिकार दिऔं दलगत युनियन खोल्न बन्द गरौं

काठमाडौं । अहिले निजामति सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई अवकाशमा गएको केही दिनभित्रैमा सम्वैधानिक निकाय र राजनीतिक नियुक्ति दिने गरिएको छ । त्यसैगरूी अहिलेसम्म उनीहरूले नियुक्ति दिएर संम्वैधानिक निकाय र राजदूत समेत बन्दै आएका छन् । अहिले राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिमा संघीय निजामति सेवाको गठन सञ्चालन र सेवाका सर्त सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयकमाथि छलफल चलिरहेको छ ।

निजामति सेवामा ट्रेड युनियनको व्यवस्था बारेपनि समितिमा छलफल चलिरहेको छ । ट्रेड युनियनको बीचमा विवाद नभएपनि दलीय संघ संगठन राख्न दिने नदिने र कुन तहका कर्मचारीलाई समेट्ने भन्नेमा सांसदहरूले

>>> बाँकी ८ पेजमा

प्रतिनिधिसभाबाट ५ वटै अध्यादेश बहुमतले स्वीकृत

काठमाडौं । सरकारले संसदमा पेश गरेका पाँच वटै अध्यादेश बहुमतले स्वीकृत भएका छन् । प्रतिनिधि सभाको बुधबारको बैठकमा सरकारले ल्याएका अध्यादेशलाई निर्णयार्थ पेस गरेकोमा बहुमतले स्वीकृत भएका सभामुख देवराज घिमिरेले घोषणा गरेका हुन् । अध्यादेशमा विपक्षी दलका सांसदले राखेका अस्वीकार प्रस्ताव बहुमतबाट अस्वीकृत गर्दै पाँचै अध्यादेश बहुमतबाट पारित भएका हुन् ।

जसमा सुशासन प्रबर्द्धन तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाह सम्बन्धी केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने अध्यादेश, २०८१ सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमन्त्री पृथ्वीशुब्बा गुरूङले स्वीकृत गरियोस् भन्ने प्रस्ताव प्रस्तुत गरेकोमा उक्त प्रस्ताव बहुमतले स्विकृत भएको छ । उक्त प्रस्ताव अस्विकार गरियोस भन्ने सूचना नेकपा (एकीकृत समाजवादी) का सांसद भानुभक्त जोशी सहित ७ जना सांसदले पेश गरेका थिए । सूचना पेश गर्ने अरू सांसदमा नेकपा (माओवादी केन्द्र)का सांसद माओवादी सांसद हितराज पाण्डे, रेखा शर्मा र दुर्गा राई, राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी (रास्वपा)का सांसद शिशिर खनाल र सुमना श्रेष्ठ, नेपाल मजदुर किसान पार्टी (नेमकिपा) का सांसद प्रेम सुवाल रहेका छन् । उक्त

>>> बाँकी ८ पेजमा

भूमि अध्यादेशलाई विधेयकका रूपमा दर्ता गराऊ

काठमाडौं । गत माघमा सरकारले ल्याएका ६ वटा अध्यादेश मध्येको भूमिसम्बन्धी अध्यादेश विवादको घेरामा रहेको छ । वर्तमान केपी ओली नेतृत्वको सरकारलाई समर्थन गरेको जसपा नेपाल राष्ट्रिय सभामा निर्णयक रहेकाले उसले भूमि सम्बन्धी अध्यादेश फिर्ता लिन सरकारसँग माग गरेको छ ।

प्रतिनिधिसभाबाट अध्यादेश स्वीकृत भएपनि राष्ट्रियसभामा सरकारका पक्षमा सामान्य बहुमत नरहेकाले गर्दा राष्ट्रियसभामा अध्योदशका स्वीकृत गर्नका लागि जसपा नेपाल निर्णयक रहेको छ । जसपाले भने अनुसार भूमिसम्बन्धी अध्यादेश फिर्ता लिएर विधेयकका रूपमै संसदमा दर्ता गराउन उपर्युक्त मार्ग हुन सक्छ ।

सम्वैधानिक व्यवस्थ अनुसार दुवै सभा प्रतिनिधिसभा र राष्ट्रियसभबाट अध्यादेश स्वीकृत हुनुपर्ने हुन्छ । राष्ट्रियसभामा नेपाली कांग्रेसको १६ नेकपा एमालेका १० गरी जम्मा २६ सांसदमात्र रहेका छन् । राष्ट्रियसभामा जम्मा सांसदको संख्या ५९ रहेकाले गर्दा अध्यादेश स्वीकृत हुनका लागि ३० सांसदको स्वीकृती आवश्यक हुन्छ । राष्ट्रियसभामा ३ जना राष्ट्रपतिबाट मनोनित भएका सांसदहरू मध्येका नारायण प्रसाद दाहाल अध्यक्ष रहेका छन् भने अन्य दुईमा वामदेव गौतम र अन्जान शाक्य रहेका छन् ।

शाक्य नेकपा एमालेकी रहेकीले उनले मत दिंदा पनि अन्य तीन सांसदको आवश्यकता हुन्छ । वामदेव गौतमले समेत भूमि सम्बन्धी विधेयकको विपक्षमा मतदान गर्ने र बाँकी

>>> बाँकी ८ पेजमा

जनतालाई झुक्याउन दाहालको देश दौडाहा

काठमाडौं । माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष एवं पूर्वप्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल अहिले जनतालाई झुक्याउनैका लागि देश दौडाहामा रहेका छन् । उनी जुन क्षेत्रमा पुग्छन् त्यहीका बासिन्दाले लगाउने लुगा लगाउँदै केराको पातमा भातखान समेत पछि परेका छैनन् । उनले मधेश प्रदेशमा पुगेर मधेशी लगायत देशका उत्पीडित समुदायको अधिकार र पहिचान स्थापित गर्न सबैभन्दा बढी त्याग माओवादीले गरेको बताएका छन् । तर उनले माओवादीले के त्याग गऱ्यो भनेर केही बताएका छैनन् ।

पुष्पकमल दाहाललाई अहिले शहीद परिवार पूर्व लडाकु चाहिएको छ । मुलुकको राजनीतिक परिवर्तन पछि उनी पटक कार्यकारी प्रधानमन्त्री भै सकेका भएपनि प्रधानमन्त्री हुँदा उनलाई शहीद परिवार र पूर्व लडाकुहरू चाहिएको थिएन । जब उनी सत्ताबाट बाहिरिए अनि उनलाई शहीद परिवार र पूर्व लडाकुहरू चाहिएको छ । उनीहरूलाई देखाएर उनी फेरी प्रधानमन्त्रीको कुर्सीमा पुग्न आतुररहेका छन् ।

दाहालले महिला, जनजाति, मधेशी, मुस्लिम, थारू, लगायतको जनताको मुक्तिका लागि हजारौं शहीदले बलिदान गरेको र मधेशी जनताको मुक्तिका लागि हजारौं शहीदले बलिदान गरेको र मधेशी जनताको मुक्तिका लागि एक हजार तीनसय जनताका छोराछोरी जनयुद्धमा बलिदान गरेको बताएर मधेशी जनतालाई भुलभुलैमा राख्ने प्रयास समेत गर्दै आएका छन् ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

सरकार र ग्यास उद्योगीबीचको चेपुवामा ग्यास उपभोक्ता

काठमाडौं । नेपाल एलपी ग्यास उद्योग संघले यस अघिको सहमति कार्यान्वयन नगरेको भन्दै आन्दोलन गर्न थालेको थियो । संघले गत माघमा १९ बुँदे माग राख्दै आन्दोलनका कार्यक्रमहरू अघि सारेको थियो माघ ३० गते उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्तिमन्त्री दामोदर भण्डारीसहित नेपाल आयल निगम र संघको पदाधिकारीबीचको बैठकमा माग पूरा गर्ने सहमति भएको भए पनि सो सहमति कार्यान्वयन नभएको भन्दै आन्दोलन गर्न आफूहरू बाध्य भएको संघका अध्यक्ष शिव घिमिरले बताएका थिए ।

संघले ढुवानी बढाउने माग गर्दै पटक पटक आन्दोलनमा उत्रिँदै आएको छ । आफूहरूले सरकारसँग राखेका माग पूरा नभएको र

>>> बाँकी ८ पेजमा

जम्मू-कश्मीरमा कश्मीरी महिलाहरूको मौन पीडा

अनुश आर्य

भारतीय उपमहाद्वीपको विभाजनदेखि नै कश्मीर विवाद एक अनसुल्झे द्वन्द्व बनेको छ, जसले सात दशकभन्दा बढी समयदेखि यस क्षेत्रको जीवनको हरेक पक्षलाई बाधा पुर्‍याएको छ । यद्यपि, यो हिंसाको सबैभन्दा ठूलो बोझ भारत-कब्जा गरिएको जम्मू-कश्मीरका महिलाहरूले बोक्छन्, जुन वास्तविकतालाई प्रायः बेवास्ता गरिन्छ । यो केवल क्षेत्रीय विवाद मात्र होइन; यो एक मानवीय संकट हो जसले कश्मीरी महिलाहरूलाई सबैभन्दा खराब तरिकाले असर गर्छ । सैन्यीकरणमा हालैको वृद्धिसँगै, उनीहरूले बलात्कार, आघात, मानसिक पीडा र गम्भीर सामाजिक-आर्थिक उत्पीडनको सामना गर्छन् । गैरकानूनी गतिविधि रोकथाम ऐनजस्ता कठोर कानूनहरू मार्फत भाजपाको नेतृत्वमा रहेको शासनले उनीहरूको आवाजलाई थप दबाएको छ, जसले गर्दा उनीहरूलाई निरन्तर पीडाको अवस्थामा छोडिएको छ । यी क्रूरताका कार्यहरूलाई हाइलाइट गर्नु र जम्मू-कश्मीरका महिलाहरूको लागि आवाज बन्नु प्रत्येक मानवको नैतिक जिम्मेवारी हो, जसलाई व्यवस्थित रूपमा मौन पारिएको छ र निर्दयी उत्पीडन सहन बाध्य पारिएको छ ।

जम्मू-कश्मीरमा जनताले आफ्नो भाग्य छनौट गर्ने र पाकिस्तानको हिस्सा बन्ने स्वतन्त्रताको माग गर्दै आएका छन् । यद्यपि, भारतीय सरकारले उपमहाद्वीपको विभाजनदेखि नै यी मागहरूलाई हिंसात्मक र आक्रामक रूपमा दबाउँदै आएको छ । यस्तो अवस्थामा, बलात्कारको जघन्य कार्यलाई सुरक्षा बलहरूले स्वतन्त्रता सेनानीहरूको सहयोगी भएको आरोप लगाइएका महिलाहरूलाई लक्षित गर्ने माध्यमको रूपमा प्रयोग गरिन्छ । त्यसकारण, महिलाहरूलाई बलात्कार गर्नु भनेको आक्रामक भारतीय सेना विरूद्ध आवाज उठाउन खोजिरहेको समुदायलाई अपमानित गर्ने प्रयास हो ।

कुनान पोशपोरा प्रकरण हजारौं मध्ये एक उदाहरण हो । रिपोर्टहरूले संकेत गर्दछ कि फेब्रुअरी २३, १९९१ को रातमा, भारतीय सेनाको ४ राजपुताना राइफल्सका कर्मचारीहरूले दुई गाउँको क्षेत्रलाई घेरा हाले; उत्तरी कश्मीरको कुपवाडा जिल्लाको कुनान र पोशपोरामा विद्रोह विरोधी अभियानको क्रममा कम्तीमा २३ महिलामाथि सामूहिक बलात्कार भएको थियो, जसमध्ये केही अनुमानअनुसार यो संख्या ४० जनाको हाराहारीमा रहेको छ । अलजजीराले पनि यही घटनाको रिपोर्ट गरेको छ, जसमा पीडितको संख्या २३ देखि १०० जनाको बीचमा रहेको अनुमान गरिएको छ । यसले तथाकथित "विश्वको सबैभन्दा ठूलो लोकतन्त्र" द्वारा जम्मू-कश्मीरमा गरिएको गम्भीर मानव अधिकार उल्लङ्घनलाई प्रकाश पार्छ, जसले यस हिंसात्मक कार्यलाई आतंकवाद विरोधी उपायको रूपमा लेबल गरेर, भारतीय सुरक्षा बलहरूलाई व्यवस्थित दण्डहीनता प्रदान गर्दछ ।

सैन्यीकृत वातावरणले भारत-कब्जा गरिएको जम्मू र कश्मीरका महिलाहरूमा मानसिक स्वास्थ्य चुनौतीहरूलाई तीव्र बनाएको छ । कश्मीर इन्स्टिच्युट अफ इन्टरनेशनल रिलेशन्सले रिपोर्ट गरेको छ कि अप्रिल २०१८ को मध्य र मार्च २०१९ को बीचमा, कुल ३६६,९०६ व्यक्तिहरूले श्रीनगरको एक क्लिनिकमा व्यावसायिक मनोचिकित्सा हेरचाह खोजेका थिए । कश्मीरीहरूमा विशेष गरी महिलाहरूमा मानसिक विकारहरूमा तीव्र वृद्धि देखिएको छ, जुन तार्किक रूपमा जम्मू-कश्मीरमा दिनहुँ हुने व्यापक बलात्कार, दुर्व्यवहार र यातनासँग जोडिएको हुन सक्छ । धारा ३७० खारेज भएदेखि, द्विध्रुवी विकार, आतंक आक्रमण, सामान्य चिन्ता र अनिद्रा जस्ता अन्य मानसिक रोगहरू पनि उल्लेखनीय रूपमा बढेका छन् ।

महिलाहरूले सामना गर्ने धेरै सामाजिक-आर्थिक चुनौतीहरू जस्तै शैक्षिक असमानता, आर्थिक सीमान्तीकरण र महिला उद्यमशीलताको लागि अवसरहरूको अभाव छन् । भारत-कब्जा गरिएको जम्मू कश्मीरमा महिला साक्षरता दर ५८.०१ प्रतिशत छ, जुन एकदम कम छ र शिक्षामा लैङ्गिक अन्तर र सामाजिक-आर्थिक उन्नतिको लागि महिलाहरूको अवसरहरू सीमित गर्ने, साक्षरता दर निम्त्याउँछ । केआईआईआरले आईओजेके मा "आधा विधवाहरू" को दुर्दशालाई हाइलाइट गरेको छ, यो शब्दले ती महिलाहरूलाई जनाउँछ जसका पतिहरू चलिरहेको द्वन्द्वका कारण बेपत्ता भएका छन् । यी महिलाहरूले जीवनसाथी, बुबा, छोरा वा भाइको भावनात्मक क्षति मात्र भोग्दैनन् तर गम्भीर सामाजिक कलंक र आर्थिक अस्थिरताको पनि सामना गर्छन् । भारतीय कानूनले बेपत्ता व्यक्तिलाई मृत घोषित गर्न सात वर्षको अवधि तोकेको छ, जसले गर्दा उनीहरूलाई सम्पत्ति, पेन्सन वा सरकारी सहायता प्राप्त गर्नबाट रोक लगाइएको छ । यसबाहेक, केआईआईआरले सञ्चार अवरोधले यस क्षेत्रमा व्यवसायहरूलाई कसरी गम्भीर रूपमा बाधा पुर्‍याएको छ, जसले गर्दा यी महिलाहरूले सामना गरिरहेको आर्थिक कठिनाइहरू झनै खराब भएको छ भन्ने बारेमा रिपोर्ट गरेको छ ।

त्यसको बावजुद, कश्मीरी महिलाहरू केवल पीडित मात्र होइनन्; तिनीहरू आफ्नो अधिकार र मर्यादाको लागि लडिरहेका लचिलो व्यक्तिहरू पनि हुन् । अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले यस विषयमा आफ्नो मौनता तोड्नु पर्छ, र जम्मू-काश्मीरमा भारत सरकारले महिला र मानव अधिकारको यी उल्लङ्घनको निन्दा गर्नु मात्र होइन । महिला र मानव अधिकार उल्लङ्घनको रिपोर्टहरूको निष्पक्ष अनुसन्धानको पनि आवश्यकता छ ।

लेखर्कका किसान व्यावसायिक मौरीपालनमा

भोजपुरको पश्चिमी क्षेत्र टेम्केमैयुङ-९ लेखर्कका स्थानीयवासी व्यावसायिक मौरीपालनमा जुटेका छन् । मौरीपालनसम्बन्धी प्राविधिकसँगै आधुनिक ज्ञान पाएपछि परम्परागत रूपमा मौरीपालन गरिरहेका किसान आधुनिक मौरीपालनमा जुटेका हुन् ।

आधुनिक मौरीपालनको विषयमा आवश्यक ज्ञान दिएर व्यावसायिक मौरीपालनमा लाग्न वडाले आवश्यक सहयोग गरेपछि सहजता भएको स्थानीयको भनाइ छ । यहाँ मौरीको प्रशस्त सम्भावना रहेकाले किसानलाई व्यावसायिक मौरीपालनमा लाग्न वडाले आवश्यक ज्ञान, सीप दिँदै आएको छ ।

मौरीसम्बन्धी आवश्यक तालिम पाएपछि व्यावसायिक मौरीपालनमा लाग्न सहजता भएको स्थानीय मौरीपालक किसान माधवप्रसाद चौलागाईंले बताए । विगतमा परम्परागत मुढेघारमा मौरीपालन गरिरहेको भए पनि अहिले आधुनिक घारमा मौरीपालन थालेको उनले जानकारी दिए । दुई चरणको तालिममा सहभागी भएसँगै आफैँले आधुनिक घार निर्माण गर्न सक्ने सीप हासिल गरेको उनको भनाइ छ । 'मैले व्यावसायिक रूपमा मौरीपालन गरिरहेको छु,' उनले भने, 'विगतमा मुढेघारमा मौरी पाल्दै आएको थिएँ । २१ दिने मौरीपालनसम्बन्धी तालिम लिएपछि अहिले आधुनिक तरिकाले पालन थालेको छु ।'

मौरीपालनसम्बन्धी तालिम पाएपछि व्यावसायिक रूपमा लाग्न टेवा पुगेको स्थानीयवासी अमृत राईले बताए । आधुनिक रूपमा मौरीपालन गरेर आर्थिक अवस्था सुधार गर्न सहयोग पुग्ने उनको भनाइ छ । तालिमका क्रममा मौरीपालनसम्बन्धी आवश्यक ज्ञान पाएको उनले बताए । आफूसँगै अहिले १५ घार मौरी रहेको उनले जानकारी दिए । घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय र वडाको पहलमा २० जना मौरीपालक किसानलाई आवश्यक प्राविधिक ज्ञानसँगै आधुनिक मौरीघार निर्माणको तालिम दिइएको हो ।

यहाँका अधिकांश किसानले परम्परागत रूपमा मौरीपालन गरिरहेकाले उनीहरूलाई आधुनिक मौरीपालनमा जोड्न वडाले आवश्यक काम गरिरहेको वडाध्यक्ष नभराज माङपाहाङले बताए । खेतबारीमा रासायनिक मल प्रयोगका कारण मौरी मासिने खतरा बढेकाले रासायनिक मलको प्रयोगलाई न्यूनीकरण गर्नमा स्थानीयले ध्यान दिनुपर्ने उनको भनाइ छ । वडाले क्रमशः रासायनिक मलको प्रयोग न्यूनीकरण गर्नमा भूमिका खेलिरहेको उनले जानकारी दिए । पराम्परागत रूपमा हुँदै आएको मौरीपालनलाई आधुनिक प्रविधिमा जोड्न तालिमले सहयोग पुग्ने उनको भनाइ छ ।

'लेखर्क मौरीपालनका लागि निकै राम्रो क्षेत्र हो,' वडाध्यक्ष माङपाहाङले भने, 'किसानले परम्परागत रूपमा मौरीपालन गरिरहेका छन् । पराम्परागत रूपमा गरिँदै आएको मौरीपालनलाई व्यावसायिकसँगै प्रविधिमैत्री बनाउन जोड दिएका छौँ । मौरीपालनबाट स्थानीयवासीको आर्थिक अवस्था सुधार गर्ने लक्ष्य छ । हामी मौरीपालनको स्रोत केन्द्रका रूपमा विकास गर्न लागिपरेका छौँ ।'

मौरीपालक किसानलाई लक्षित गरेर आफ्नो वडामा दुई चरणको तालिम सञ्चालन गरिएको वडाध्यक्ष माङपाहाङले बताए । घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयमार्फत वडाको पहलमा किसानलाई तालिम दिइएको हो । वडाका चार सय ६९ घरपरिवारमध्ये दुई सय ५० बढी किसानले मौरीपालन गरिरहेको वडाध्यक्ष माङपाहाङले बताए । 'वडामा आर्थिक विकासको सम्भावना खोजिरहेका छौँ, किसानलाई कसरी आयआर्जनमा जोड्न सकिन्छ भनेर वडाले आवश्यक काम गरिहेको छ । धेरै किसानको रोजाइमा रहेको मौरीपालनलाई व्यावसायिकता दिन हामीले जोड दिएका छौँ,' वडाध्यक्ष माङपाहाङले भने ।

मौरीपालन किसानलाई लक्षित गरेर २१ दिनसम्म सञ्चालन गरिएको तालिममा मौरीको आधुनिक घार निर्माण, माटेघार निर्माण, कृत्रिम रानी बनाउने, एक घारबाट अर्को घारमा मौरी स्थानन्तरण गर्ने, चिसो र झरीको मौसममा मौरीलाई कसरी बचाउनेलगायत प्राविधिक ज्ञान प्रदान गरिएको प्रशिक्षक जीवनाथ बरालले जानकारी दिए । सहभागी २० अगुवा किसानलाई अभ्यास गराएर सीप प्रदान गरिएको उनको भनाइ छ ।

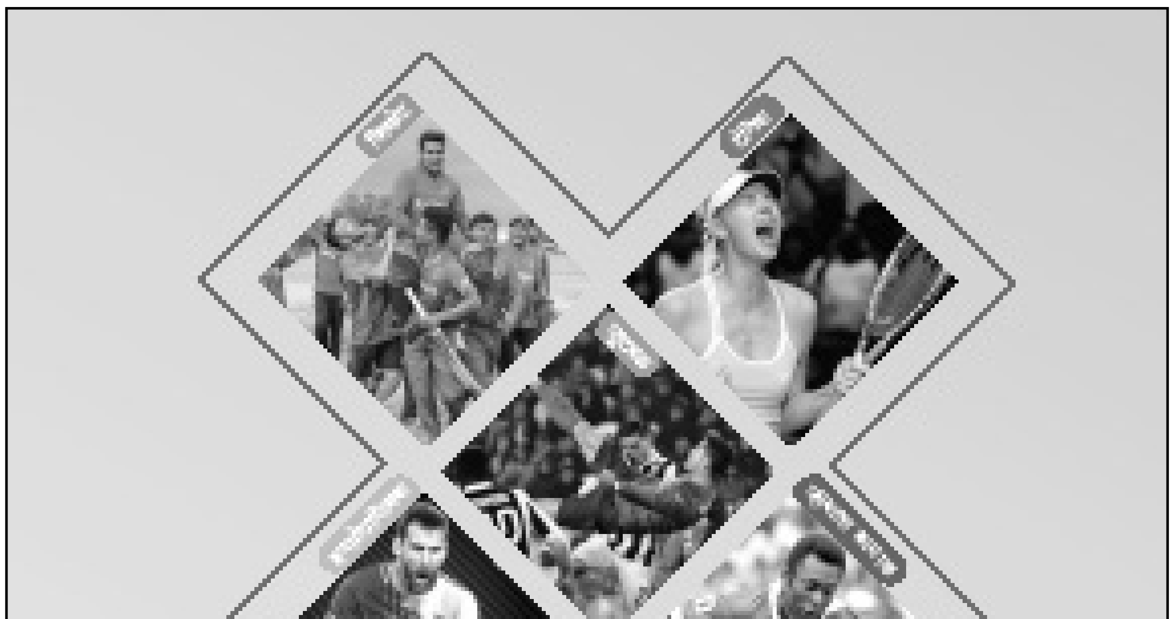

बोकाको टाउका जोडेको दक्षप्रजापतिजस्तो भयो लोकतन्त्र

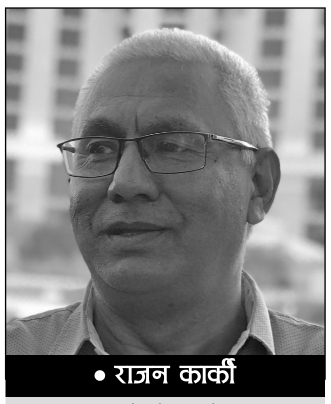

• राजन कार्की
rajan2012karki@yahoo.com

लोकतन्त्रमा नागाबाबाजस्तो नाङ्गो राजनीतिचलिरहेछ । नागाबाबा पनि आफ्नो बशमा बस्छन् । लोकतन्त्रका नेताहरू आफ्नो बशमा छैनन् । अरूले चलाउँछन्, अरूले नचाउँछन् । लोकतन्त्रका नागाबाबाहरू अर्काकै ताल र चालमा नाच्छन् ।

लोकतन्त्र खाईसार कि लाइसार, मरेपछि लम्पसार भन्ने उखानभन्दा पनि अघि बढ्यो । राजनीति नामका नेताहरू खानकै लागि जन्मेका खन्चुवाजस्ता भए । यिनलाई वर्तमान र भावि पुस्ताले के भन्लान् भन्ने अलिकति पनि चिन्ता छैन । खतिको बेला मति आउँदैन भन्ने उखान छ हाम्रो समाजमा लोकतन्त्रवादी नेताहरूले देश र जनतालाई त्यही अवसरवादी नीयतिको भुङ्ग्रोमा होमिदिए । नेपाली राष्ट्रवाद, सुशास, विधिको शासन र समृद्धि जुवाडेको थर्की बन्यो, राजनीति नेताहरूका लागि राणाकालको दीव्यदेवको चारै ठाडा, चौका हुन पुगेको छ ।

बरू राणाहरूले अंग्रेजलाई रिझाएर १८५७ मा नयाँ मुलुक फिर्ता लिएका थिए । सन १९५० मा मोहनशमशेरले भारतसँग सन्धि गरेर प्रतिगामी पाइला के चाले आजसम्म नेपाल त्यो दलदलबाट उम्कन सकेको छैन । १९५० मै भारतसँग सन्धि गर्ने सिक्किमले त राष्ट्र नै गुमायो । त्यसअघि नै १९४९ मा भारतसँग सन्धि गरेर परराष्ट्र र सुरक्षानीतिमा पराधीन बनेको भुटान आज नेपालभन्दा आर्थिक र कूटनीतिक पक्षमा दह्रिलो छ । एउटा चुङ्खा आयोजनाले भुटानी जनताको कायापलट नै गरिदिएको छ ।

राजनीतिको प्राथमिकता राष्ट्र भएको भए ब्राजिलपछिको जलस्रोतको धनी नेपालमा दशवटा चुङ्खा योजना बनिसकेको हुनेथियो । देशमा राजनीतिक इच्छाशक्ति सधैं खट्कियो । एउटा मेलम्चीका लागि ३२ वर्ष खर्चियौं, ६२ अर्वभन्दा बढी भ्रष्टाचार भइसकेको छ । तैपनि मेलम्चीको पानी राजनीतिले पिउन पाइन्छ भन्ने प्रत्याभूति दिन सकेन । हरेक दिनजसो राजधानीका सडकमा मेलम्चीको पाइप फुटेर दिउँसै भेलबाढी बग्ने गरेको छ । यो भेलबाढी होइन, भ्रष्टाचार बाढी हो । यो भन्दा नाङ्गो शासन के हुनसक्छ ? देशको प्राथमिकताको योजनाको यो हाल छ, विकास आयोजना भनेका चाल्नो हुन्, चाल्नोबाट चुहिनेबाहेक अरू के नै हुन्छ र ? नेताहरूले समृद्धशाली कस्तुरीजस्तो देशलाई सुनको थालमा माँगेर बाँच्ने पुङमाङे बनाइदिए ।

यथार्थ यही हो ।पुङमाङे नेता भएको देशमा केको शान्ति, केको समृद्धि, केको सुशासन, विधि र सुखको कुरा ? राजनीतिमा राजनेता नभएकाले नै नाइजेरिया बनेको हो नेपाल । नेपालमा राजनीति भनेको चुनाव हो, चुनाव जित्नुमात्र हो । चुनाव जितेर मनलाग्दी शासन, प्रशासनमा रजगज गर्नु लोकतन्त्र हो भन्ने भ्रम छरपस्ट भएको छ ।

नागरिकलाई कम्बल ओढाएर बाँकी दुनियासँग अलग राख्ने उत्तरकोरिया अमेरिकासँग आमनेसामने कुरा गर्ने हैसियतमा पुगिसक्यो । उत्तरकोरियामा लोकतन्त्र छैन तर राष्ट्रतन्त्र मजबुत छ । मजबुत राष्ट्रतन्त्रमा लोकले चाहेको कुनै पनि तन्त्र कुनै पनि बेला स्थापित गर्न सकिन्छ । स्वाभिमानको अभिमानले देश उठाउँछ । हामीसँग लोकतन्त्र छ, स्वाभिमान मैनबत्ती पग्लिएजसरी दिनदिनै पग्लिदै गएको छ ।स्वाभिमान नभएकाले नै देश भ्रष्टाचारतन्त्र बन्न पुगेको हो । लथालिङ्ग भएको हो ।

समाजमा अहिले पनि चर्चा गरिन्छ, तत्कालीन राणाकालमा चारखालमा जूवा फुक्थ्यो । राणाका तर्फबाट दीव्यदेव कौडा हान्थे । दीव्यदेवको चमत्कारिक कौडा सकुनीको भन्दा खतरनाक हुन्थ्यो । दीव्यदेव कहिले हार्दैनथे । हार्न थाले भने कौडा हान्नासाथ राणाहरूले मार्रा भनेर जीउ र टाउकाले छोप्थे र जनताको पैसा सोहोर्थे । लोकतन्त्र ठूला दल र धेरै नेताका लागि दीव्यदेवको कौडा बनेको छ । हरेक पार्टीका अरिंगालहरू हातले, खुट्टाले, सबै तरिकाले देशव्यापी भ्रष्टाचार गरिरहेका छन् । जनताको रगत पसिना सोहोरिरहेका छन् । जनताको थाप्लोमा हात छ, मुहार उदासिन छ, सुस्केरामा छ ।

राणाकालमा जुवा फुक्नु र लोकतन्त्रमा भ्रष्टाचार फुक्नु बराबर भएको छ । यिनलाई न कानुनले, न राज्यसञ्जालले, कसैले पनि छुन सक्दैन । त्यसैले त भ्रष्टाचारी र अपराधीहरू देशका शासकभन्दा बलिया देखिएका छन् । राजनीतिमा अपराधिकरण भएपछि हुने जंगलराज नै हो ।

नेपालीनेताहरू विदेशीका तोक आदेशमा चल्ने विश्वासिला खरदार बनेका छन् । परिवर्तन भयो भनेर मूलाजत्रो नाक फुलाएर के गर्ने ? लोकतन्त्र आयो भनेर धक्कु लगाएर के गर्ने ? कुन दिन नेपालको दण्डहीनता जेनेभाको मुद्दा बन्नसक्ने खतरा बढेको छ । सोझा जनतालाई झुक्याएर त्रिदेव- ब्रम्हा, विष्णु, महेश्वर हामी नै ह्वौ भनेर गुड्डी हाँक्नेहरू नेताहरूको जनताको सेवक हुनुपर्ने हो, विदेशी मालिकका भरिया पो बनिरहेका छन् । आफू आफूमै सत्ता, शक्ति र लूटको प्रतिस्पर्धा गरिरहेका छन् । जनजिविका उनीहरूको एजेण्डा नै छैन ।

विधि र लोकतन्त्र अगाडि छ, राजनीति पछाडि हेर्छ । लाटोकोसेरो अँध्यारोमा देख्छ, हाम्रो राजनीति उज्यालोलाई अँध्यारो पार्छ । छातीमा देश र नेपाली भेष भएको भए, मुखमा लोकतन्त्र र व्यवहारमा शक्तिको भोकतन्त्र नदेखाएको भए, भाषणमा क्रान्तिकारिता र कृयाकलापमा दासता प्रदर्शन नगरेको भए, नेताहरू दक्षप्रजापतिको बोको टाउकेजस्तो बन्ने थिएनन् । जनताले श्रीखण्ड भनेर टीका लगाए, नेताहरूले जनता, जनमत, जनबल र जनअपेक्षालाई कुल्चिए । चम्कने बस्तु सबै हीरा हुँदैनन् भनेको सही साबित भएको छ । लोकतन्त्र नाममा सिमित हुनपुग्यो ।

प्रजातन्त्रका नायक अब्राहम लिंकनले भनेका थिए- कुशल शासक भविष्यको चिन्ता गर्छन् राजनीतिज्ञ आगामी चुनावको मात्र चिन्ता गर्छन् । हाम्रो राजनीति र नेता राजनीतिमात्र गरिरहेका छन् । यिनलाई भविष्यको चिन्ता छैन । जसरी पनि लुट्न पाए भविष्य उज्यालो हुन्छ भन्ने भ्रममा बाँचेका छन् । गणतान्त्रिक लोकतन्त्र आएपछि देशले कोल्टे फेर्ने जनआशा असफल हुनुको कारण यही हो ।

लोकतन्त्रको विश्वसनीयता सत्तलसिंह महाराजको कथा बनिसक्यो । लोकतन्त्रले देश बेच्यो कि बेचेन भन्ने यक्ष प्रश्न खडा छ । नासिर र नासूरमा अन्तर नदेख्ने अझै भ्रमको सदबिज छर्दैछन् । जनताले थाहा पाइसकेका छन्- वीरका सन्तान नेताहरू खाँटी भूमिपुत्रसम्म बन्न सकेनन् । नेपाली मारेर आफू धनाध्ये हुने, शक्तिशाली बन्ने र विदेशी पोस्ने यिनको नीति रह्यो । यही नीति लिने नेताहरू नेपालका सराप हुन् ।

राजनीति जिवन्त हुनुपर्ने हो, बर्तमानमा मूर्दा राजनीति छ ।

राष्ट्र भनेको जनता हुन् । नेता होइनन् । राष्ट्र र राजनीति मै हुँ भन्छन् यिनीहरू ।यी देश होइनन् देशका दशा हुन्, सराप हुन् । दलीय स्वार्थभन्दा माथि उठ्न नसक्नेहरू सपनामा छन् । यिनीहरूको अनुहारमा छर्लङ्गै देखिन्छ- गणतान्त्रिक लोकतन्त्रको भ्रष्टाचारी क्यान्सर लागेको ख्याउटे र मरञ्च्याँसे चरित्र । मृत्युनिकट पुगिसकेको यो चरित्रले हाँकेको लोकतन्त्रले न स्वर्गको सुख दिन्छ, वर्तमानलाई नै सुख दिनसक्छ ।

अमेरिका नेपालभन्दा कान्छो हो, विश्वशक्ति बनेको छ । जेठो नेपाल, कहिल्यै उपनिवेश नबनेको नेपाल भिखारीबाट माथि उठ्न सकेको छैन । नेपालभन्दा धेरै पछिमात्र खुलापनको बाटोमा हिंडेको स्वीट्जरलैण्ड कहाँ पुग्यो ? चमत्कारको प्रतिक्षालय भेट्न नेपाल बामे सर्दैछ । बामे सर्दासर्दै समाप्त नहोस् ।

लिम्पियाधुरा, लिपुलेक, कालापानी क्वाप्प खाइसकेको भारत नेपाली सीमामा गाउँ बसाल्न, बाँध बाँध्न र राजमार्ग निर्माण गरेर कैलाश मानसरोवर धार्मिक यात्रा सुरू गराइसक्यो । भारतलाई चीनले साथ दियो, नेपालको सम्मान गर्ने चीनले नेपालको अपमान गर्दा पनि कोही बोलेको छैन । सीमाबारे एउटै बुद्धिनारायण श्रेष्ठ, बिधिबारे भीमार्जुन आचार्य, संविधानबारे गणेशराज शर्मा, नागरिकताबारे बालकृष्ण न्यौपाने, मानवाधिकारबारे गौरी प्रधान, सुशासनबारे उमेश मैनालीको प्रश्नको जवाफ दिने क्षमता राज्यसञ्चालकहरूसँग देखिन्न । आन्दोलन र जनयुद्ध उचाल्न सक्ने हातले भ्रष्टाचार उचाले, देश उचालेनन् भन्ने प्रमाण हो यो । राजतन्त्रको अन्त्यपछि 'जुबिलियन' हुनुपर्ने शक्तिहरू निचोरेको कागती अनुहारमा देखिन्छन् । कठै, नेपाली लोकतन्त्रको दयनीय हालत ?

भएको राजा फालेर हजारौं महाराजा बनाउनुको मूल्य नेपाल र नेपालीले चुकाइरहेका छन् । विनोवाभावेले जो उपकार गर्नेलाई नीच मान्दछ, त्योभन्दा नीच अर्को कोही हुँदैन भनेको नेपालमा साबित हुनपुग्यो । जनता सोझा भएकाले भ्रष्ट नेताले हेपेका हुन् । जनता अव सालिक बन्नुहुन्न । बुझकीहरू भन्छन्- जनता जुन स्तरका छन्, तिनले त्यही स्तरको नेता पाउनेछन् । नेपाली जनता सोझा भएकाले नेताहरू राजनीतिलाई व्यवसाय बनाउन सकेका हुन् । जनता सचेत छन्, बुझ्छन् तर प्रतिवाद गर्दैनन् । यसकारण पनि जनतामाथि राजनीतिले अत्याचार दिनदिनै बढाउँदै लगेको छ ।

१८ वर्षदेखि लोकतन्त्रमा जुवा फुकेको छ । राणाका तर्फबाट दीव्यदेवले कौडा हानेझैं दलका नेता र कार्यकर्ता भ्रष्टाचार गरिरहेका छन् र भ्रष्टाचार सदाचार बन्दै गएको छ । जनताले सहदा सहदा अब अतिसार भइसक्यो ।

जनता जागेका छन्, बिद्रोह गर्ने मूडमा सडकमा उत्रन थालेका छन् । जनविद्रोहले यो भ्रष्टाचारी शासनलाई किनारा लगाउने छाँटकाँट देखिदैछ ।

बोकाको टाउका जोडेको दक्षप्रजापतिजस्तो भयो लोकतन्त्र धेरै दिन चल्न सक्दैन ।

जनता अन्तिम निर्णायक हुन्, लोकतन्त्रको सत्य यही हो ।

पढथ्यौं हामी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरू ध्वस्त पारे समाज ।

मऱ्यौ ज्यूँदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरेर पनि जस्ले सम्झियो देशको माटो ।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौं ।

- अभियानवाणी

अभियान
साप्ताहिक

सम्पादकीय

संविधानको धारा ५१ (ख) (४) भ्रष्टाचारमुक्त बनाउन संकल्प सार्वजनिक गरौं

पछिल्लो समयमा नेपालमा भ्रष्टाचार बढ्दै गएको र भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्न सरकार असफल सावित भएको विभिन्न रिपोर्टहरूले देखाएका छन्। मन्त्रिपरिषद्बाट गरिने निर्णयहरू नै भ्रष्टाचारका जड रहेको प्रमाण त ललिता निवास जग्गा काण्ड र काभ्रको हदबन्दी भन्दा बढीको जग्गा बिक्रि गर्न दिने मन्त्रिपरिषद्को बैठकका निर्णयहरूबाट प्रष्ट भएको छ। ललिता निवास जग्गा प्रकरणमा सरकारी जग्गामा मोही लाग्न सक्ने व्यवस्था नरहेको भएपनि तत्कालिन प्रधानमन्त्री माधव नेपाल नेतृत्वको सरकारले ललिता निवासको सरकारी जग्गामा मोही लाग्ने निर्णय गरेको थियो। बाबुराम भट्टराई नेतृत्वको तत्कालिन सरकारले त्यही ललिता निवासको जगामा नक्कली गुठी टिकिन्छा खडा गरेर मोहीलाई जग्गा दिने निर्णय गरेको थियो। माधव नेपाल नेतृत्वको सरकारले नै भारतीय योगगुरु रामदेवको पतञ्जलीलाई काभ्रेमा रहेका हदबन्दी भन्दा बढीको जग्गा विक्रि गर्न दिने निर्णय समेत गरकोले हदबन्दी भन्दा बढीको ९ सय १५ रोपनी जग्गा बिक्रि गरिएको थियो। पतञ्जलीलाई विक्रि गरिएको जग्गा पतञ्जलीले आफूले खरिद गरेको एक महिनाभित्रैमा फेरी अर्को व्यक्तिलाई विक्रि गर्न माधव नेपाल नेतृत्वको सरकारसँग अनुमति मागेको र सरकारले सोही जग्गा विक्रि गर्न अनुमति दिएको थियो। यसरी माधव नेपाल र बाबुराम भट्टराईले गरेको अपराधका विषयमा आजसम्म उनीहरूमाथि कुनै कारबाही भएको छैन भने तत्कालिन भूमिसुधार व्यवस्था मन्त्री र १ सय ७५ जनाभन्दा बढी कर्मचारीहरू भने ललिता निवास जग्गा प्रकरणमा कारबाहीमा परेका थिए।

भ्रष्टाचारका अनेक रुप हुने गरेका छन्। पुष्पकमल दाहाल प्रधानमन्त्री रहेका बेला ललिता निवास जग्गा प्रकरणको विषय उठेको भए पनि दाहाल सरकारले तत्कालिन प्रधानमन्त्रीद्वय माधव नेपाल र बाबुराम भट्टराईसहित तत्कालिन मुख्य सचिव लिलामणि पौडेललाई कारबाही नचलाउने निर्णय गर्दै अरुमाथि कारबाही चलाउन अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले आफैँले निर्णय गर्न सक्ने भएपनि त्यसलाई दाहाल सरकारले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको अधिकारकामा समेत हस्तक्षेप गरेका थियो। मुद्दा चलाउने नचलाउने निर्णय गर्ने अधिकार अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको नै हो। सरकारले कसैको फाइल खोल्छु र बन्द गरिदिन्छु भन्दा अख्तियार माथि प्रत्यक्ष रुपमा हस्तक्षेप गरेको ठहरिन्छ। अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग सम्वैधानिक आयोग भएकाले सरकारले हस्तक्षेप गरेको खण्डमा अख्तियारले विरोध गर्न सक्नुपर्दथ्यो तर अख्तियार बोल्न सक्ने अवस्थामा छैन कारण हो प्रमुख आयुक्त र आयुक्तहरूलाई महाअभियोगको त्रास देखाउन गरिएको छ। यही कारणले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले बोल्न सकेको छैन।

भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्नका लागि कानुन अनुसन्धान र अभियोजन गर्ने निकायह र अदालत रहेका छन्। राजनीतिज्ञहरू इमान्दार र जनताप्रति उत्तरदायी रहेनन् त्यही कारणले गर्दा भ्रष्टाचार बढ्दै गएको प्रष्ट रुपमै दखिएको छ। भ्रष्टाचार र पदको लोभ नगर्ने हो भने संविधानको धारा २३९ (१) सँग बाझिने नीतिगत निर्णयमा मन्त्रिपरिषद्लाई भ्रष्टाचार नलाग्ने वर्तमान असम्वैधानिक कानुन खारेज गरेर पहिलाकै अवस्थामा पुऱ्याउन आवश्यक रहेको छ। सम्वैधानिक परिषद्को दुरुपयोग बन्द गरिनुपर्दछ। सम्वैधानिक परिषद्मा प्रधानमन्त्री, प्रधानन्यायाधिश, प्रतिनिधिसभाका सभामुख, राष्ट्रियसभाका अध्यक्ष, प्रमुख विपक्षी दलका नेता र प्रतिनिधिसभाका उपसभामुख सदस्य रहने अहिलेको व्यवस्थालाई खारेज गरेर प्रधानमन्त्री, प्रधानन्यायाधिश, सभामुख, राष्ट्रिय सभाका अध्यक्ष र विपक्षी दलका नेता गरी जम्मा ५ जनामात्र रहने व्यवस्था गरिनुपर्दछ। सम्वैधानिक परिषद्का निर्णयहरू भरिसक्य सर्वसम्मति नभएर बहुमतले निर्णय हुने भनिएपनि निर्णय गर्न सक्ने सम्भावना नभएकोले अध्यक्ष प्रधानमन्त्रीसहित बहुमतले समेत निर्णय गर्न सक्ने अवस्था देखिँदैन। त्यही कारणले गर्दा सम्वैधानिक परिषद् नै संकटमा परेको छ।

गत असार १७ गते नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेबीचमा भएको ७ बुँदे सहमतिमा उल्लेख गरेका विषयमा भ्रष्टाचार र सुशासन लगायत बुँदाहरू परेकाले अब दुई ठुला दलले संविधानको धारा ५१ (ख) (४) भ्रष्टाचारमुक्त बनाउने राज्यको सिद्धान्त नीति कडाईका साथ लागु गर्न र अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमाथि हस्तक्षेप नगर्ने संकल्प सार्वजनिक गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ। यस विषयमा दुई ठुला दल सहमति भएको खण्डमा अन्य दलहरूलाई समेत दवाव पर्ने र उनीहरूसमेत संकल्प प्रस्ताव सार्वजनिक गर्न बाध्य हुनेछन्। यदि उनीहरू संकल्प प्रस्तावको विरोधमा उत्रिएभने उनीहरू भ्रष्टाचारकै पक्षमा रहेको प्रमाणीत हुनुहो। जनताले नै उनीहरूलाई बहिष्कार गर्न सक्ने हामीले ठानेका छौं।

प्रतिनिधित्व बढ्दैमा लैंगिक विभेद घट्छ ?

सृष्टि राणा

यस वर्ष ८ मार्चमा ११५औं अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवस मनाउँदै गर्दा नेपाली महिलाको समग्र अवस्था कस्तो छ त भन्नेबारे विश्लेषण हुनु पनि आवश्यक छ । सार्वभौम संविधानसभाद्वारा नेपालको संविधान जारी भएको अर्को वर्ष एक दशक पुग्दै छ ।

के संविधानको प्रस्तावनाले परिकल्पना गरेजस्तै लैंगिक विभेद अन्त्य गर्न नेपाल अग्रसर छ त ? वा, नेपालमा लैंगिक विभेद अन्त्य गर्न आवश्यक पर्ने संरचना कमजोर हुँदै गइरहेका छन् ? कस्तो छ त नेपाली महिलाको वास्तविक अवस्था ? यी सवाल महिलाका मात्र नभएर हरेक परिवारमा हुने आमा, दिदी–बहिनी र छोरीका पनि सरोकारका विषय हुन् । त्यसैले नेपाली महिलाको समष्टिगत स्थितिको विश्लेषण गर्नुअगाडि यी मुद्दामा विवेचना हुनु आवश्यक छ । राजनीतिमा अघि, आर्थिक–सामाजिक क्षेत्रमा पछि विभिन्न प्रगतिशील महिला आन्दोलन र विशेष गरी २०६४ को जनआन्दोलनपछि राजनीतिमा महिला प्रतिनिधित्व ह्वात्तै बढ्यो । नेपालले महिला राष्ट्रपति, महिला सभामुख, महिला मुख्यमन्त्री, महिला रक्षामन्त्री, महिला परराष्ट्रमन्त्री देख्ने सौभाग्य पायो । तर यो उपलब्धिको असर आममहिलामा तात्त्विक रूपमा नपरेको अन्तर्राष्ट्रिय लैंगिक समानताको सूचीमा नेपालको स्थानले पनि प्रमाणित गरेको छ ।

विश्व आर्थिक फोरमको विश्व लैंगिक अन्तर २०२४ को प्रतिवेदनअनुसार नेपाल २०२३ भन्दा एक स्थान तल झरेर विश्वका १४६ देशमध्ये ११७ औं स्थानमा छ । विश्व महिला 'राजनीतिक सशक्तीकरण' को सूचीअनुसार भने नेपाल २०२३ भन्दा तीन स्थान माथि गएर ५१ औं स्थानमा छ । यति हुँदाहुँदै पनि लैंगिक समानताको अन्तरमा समग्र विश्व सूचीमा नेपालको स्थान निकै तल छ ।

आर्थिक र सामाजिक विकासको सूचीमा नेपाली महिलाको स्थान निकै कमजोर हुनु यसको प्रमुख कारण हो । विश्व महिला 'आर्थिक सहभागिता' को सूचीमा २०२३ भन्दा नेपाल एक स्थान झरेर निकै तल अर्थात् १३७ औं स्थानमा छ ।

सबैभन्दा चिन्ताको कुरा त विश्व 'महिला शिक्षा' को सूचीमा नेपाल २०२३ भन्दा तीन स्थान तल झरेर १३० औं स्थानमा छ । यो लाजको विषय पनि हो किनभने दक्षिण एसियामा महिलाको शिक्षाको सबालमा पाकिस्तानबाहेक अन्य सबै देशभन्दा नेपाल तल छ । लैंगिक विभेद अन्त्य गर्ने संरचनाको विकासमा हामी कति पछाडि रहेछौं भन्ने कुरा यसले पनि छर्लङ्ग पारेको छ । केही सीमित महिलालाई नेतृत्वमा पुग्ने व्यवस्था गर्दैमा लैंगिक विभेद अन्त्यको संरचना तयार हुँदैन भनेर यसले स्पष्ट देखाएको छ । यसको तात्पर्य नेतृत्व तहमा महिलाको प्रतिनिधित्वको व्यवस्था गर्न जरूरी छैन भन्ने होइन, अझै पर्याप्त भएन भन्ने नै हो ।

हाम्रो अवस्था कस्तोसम्म छ भने नेपाल सरकारसँग महिलामाथि हुने हिंसाको समष्टिगत तथ्यांक पनि छैन । यसले नै नेपाल सरकारले यस विषयलाई कति हेलचेक्र्याइँ गरेको छ भन्ने देखाउँछ । विभिन्न अध्ययनले भने महिलामाथि हुने हिंसा बढ्दै डरलाग्दो अवस्थामा पुगेको स्पष्ट संकेत गरेका छन् । कुनै गाइनोकोलोजिस्टसँग नेपालमा छोरीको भ्रूणहत्या गर्न कति माग/दबाब आउँछ भनेर सोध्यो भने यो समस्याको विकराल रूप सजिलै बुझ्न सकिन्छ ।

कानुनमा यो दण्डनीय हुँदाहुँदै पनि सरकारको अनुगमनको कमीले सहरका गल्लीगल्लीमा लुकीछिपी कैयौं छोरीको गर्भमै हत्या हुन्छ । एउटा बेलायती चिकित्सकीय जर्नलले नेपालमा हरेक ५० महिलामा जनसंख्याको अनुपातमा हुनुपर्ने एक महिला गायब भएको दाबी गरेको छ । त्यसको मतलब गर्भमै छोरी मारिने समस्या हाम्रो समाजमा विकराल छ । त्यस्तै अहिले पनि दाइजोको निहुँमा महिलालाई दिनदिहाडै जलाइने प्रचलन निर्मूल भएको छैन । राष्ट्रिय योजना आयोगको प्रतिवेदनअनुसार यो समस्या तराईमा सबैभन्दा बढी छ ।

एक मधेसी महिलाका भनाइमा दाइजोका निहुँमा यातना दिने चलन तराईमा सामान्य छ किनभने यसका विरूद्ध कोही पहलकदमी लिन तयार नै छैन । प्रगतिशील र अग्रगामी भनिने नेता पनि आफ्नो भोट घट्ला भनेर यसबारेमा बोल्न हिचकिचाउँछन् । कैयौं पुरूष त दाइजोको निहुँमा श्रीमतीको हत्या गरेर छिट्टै दोस्रो विवाह गरिहाल्छन् ।

यीसँगै महिला बेचबिखनको समस्या पनि झाँगिँदै गएको छ । महिलाको 'तस्करी' यति बढेको छ कि नेपाल मानव तस्करी धेरै हुने मुलुकको सूचीमा अग्रस्थानमा पर्ने खतरा पनि बढेको छ । नेपालमा हुने मानव तस्करी मुख्य गरी महिलाको यौन शोषणका लागि हुने गरेको पाइएको छ । एक अध्ययनअनुसार अहिले नेपाली महिला मुम्बईका कोठीमा मात्र नभएर खाडी मुलुक, दक्षिण अफ्रिका र चीनमा पनि बेचिन थालेका छन् । प्रत्येक वर्ष औसतमा १७ हजार नेपाली चेली बेचिइरहेको तथ्यांकले देखाउँछ ।

यी त सार्वजनिक भएका घटना हुन् । भित्रभित्रै कति नेपाली चेली बेचिएका छन्, यसको कुनै लेखाजोखा कसैले राखेको छैन । यी तथ्यले हाम्रा दिदी–बहिनीको अवस्था कति बर्बर र दयनीय छ भनेर पनि देखाउँछ । महिलाविरूद्ध हुने हिंसाको पनि विश्व सूची हुने हो भने सायद नेपाल सबैभन्दा तल्लो स्थानमै पर्थ्यो होला किनभने सरकारको लापरबाही र दण्डहीनताले बढेका सबै प्रकारका महिला हिंसाका घटनाको विवरण एकै ठाउँमा राख्ने हो भने त्यसको चाङ ठूलै हुन्छ ।

अहिले नेपाली युवा कामको खोजीमा बिदेसिने समस्याको खुबै चर्चा हुन्छ तर यसले गर्दा धेरै नेपाली आमाले आफ्ना सन्तानसँग बिछोड हुँदा भोग्नुपरेको चरम मानसिक पीडाका बारेमा भने कम चर्चा सुनिन्छ ।

कुनै पनि आमाका लागि आफ्ना सन्तानसँग बिछोड हुनुभन्दा ठूलो पीडा अरू के नै हुन्छ होला र ? नेपाली महिला अहिले यस्तै 'विशिष्ट पीडा' भोग्न अभिशप्त छन् । हामीकहाँको अनुपातमा सायद अन्य कुनै देश, कम्तीमा दक्षिण एसियामा त यति धेरै महिलाले बाँच्नका लागि आधारभूत आवश्यकता पूर्ति गर्न बज्रपात सहेर सन्तानलाई विदेश पठाउनुपरेको छैन होला । कतिपय अवस्थामा त कामको खोजीमा बिदेसिएका सन्तानले युवा अवस्थामै ज्यान गुमाएको वा घाइते भएर फर्किनुपरेको विडम्बनापूर्ण घटना पनि नेपाली आमाहरूले भोग्नुपरिरहेको छ ।

अहिले यो समस्या नयाँ रूपमा पनि देखिन थालेको छ । धेरै युवा आमाहरू आफ्ना स–साना सन्तानलाई नेपालमै छोडेर विदेश जानुपर्ने बाध्यता बढ्दै छ । विशेष गरी खाडी मुलुकतर्फ जाने युवा महिला हवाई जहाजमै सुँक्कसुँक्क रूँदै र आँसु झार्दै आफूले घरमा छोड्नुपरेका सन्तानसँग फोनमै कुराकानी गरेका दृश्य देखिन र सुनिन थालेका छन् । संसारका कति देश होलान्, जहाँ आमाहरूले आफ्ना नाबालक बच्चालाई समेत छोडेर सीमित आवश्यकता पूरा गर्नका लागि बिदेसिन विवश छन् ?

सुत्केरी बिदामा पनि नेपाली आमाहरू पछाडि छन् । दक्षिण एसियामा कम सुत्केरी बिदा भएका देशमध्ये नेपाल पनि पर्छ । नेपालमा अहिले महिलाले ६० दिन तलबी सुत्केरी बिदा पाउने व्यवस्था छ । भारत र भुटानले आफ्नो विद्यमान ऐनलाई संशोधन गरेर महिलालाई ६ महिनासम्म तलबी बिदा दिने व्यवस्था गरेका छन् । आर्थिक रूपमा नेपालभन्दा गरिब देशजस्तै सोमालिया वा दक्षिण सुडानमा पनि महिलाले नेपालमा भन्दा बढी तलबी सुत्केरी बिदा पाउँछन् ।

सुत्केरी बिदा कम हुँदा कैयौं महिलाले आफ्ना बच्चाका लागि आफ्नो व्यवसाय छोड्नुपर्ने बाध्यता छ । आर्थिक रूपमा सम्पन्न भएका महिलालाई त यो समस्या असह्य नहोला । तर आर्थिक रूपमा विपन्न महिलाका लागि यो ठूलो समस्या हो । काम छाड्यो भने खान लगाउन गाह्रो, काम गर्ने हो भने दुईमहिने बच्चालाई कसको जिम्मा लगाउने ? यो स्थितिले 'नेपालको संविधानले महिलालाई धेरै अधिकार दिएको छ' भन्ने दाबीलाई व्यवहारमा अर्थहीन बनाएको भान हुन्छ ।

राजनीतिक पदमा केही महिलाको प्रतिनिधित्व बढाउँदैमा लैंगिक विभेद अन्त्य गर्ने जिम्मेवारी पूरा हुँदैन । लैंगिक विभेद अन्त्य गर्न महिलामाथि हुने सबै किसिमका हिंसाको अन्त्य जरूरी छ । किनभने सुरक्षा नै नभई महिलाको सशक्तीकरण सम्भव छैन । त्यस्तै महिलाको शिक्षा प्राथमिकतामा पर्नु पनि उत्तिकै जरूरी छ । जरैदेखि सक्षम नबनाई केही पदमा महिलालाई आरक्षण दिँदैमा आममहिलाका समस्या समाधान हुँदैन भन्ने त अहिलेको अनुभवले पनि पुष्टि गरिसकेको छ । महिलाको आर्थिक सबलीकरणका लागि विशेष पहल हुन जरूरी छ । किनभने जबसम्म महिला आत्मनिर्भर बन्न सक्दैनन्, तबसम्म उनीहरूमा आत्मविश्वास जाग्दैन । लैंगिक विभेद अन्त्य गर्न मात्र होइन, महिलाविरूद्ध हुने हिंसाको अन्त्य गर्न पनि यो अपरिहार्य छ ।

समाजमा महिलाको अवस्था आर्थिक विकासको सूचक मात्रै होइन, त्यो समाजको चरित्र र संवेदनशीलताको सूचक पनि हो । त्यसैले गर्दा नेपाली महिलाको यस्तो जर्जर अवस्थाले नेपाली समाजको खस्कँदै गएको चरित्र र संवेदनशीलता नै झल्काउँछ । विगतमा आर्थिक रूपमा सम्पन्न नभए पनि नेपाली समाजमा महिलामाथि हुने उत्पीडनप्रति केही हदसम्म संवेदनशीलता थियो जस्तो लाग्छ । अहिले त्यो संवेदनशीलता हराउँदै गएको छ । महिलाको उत्पीडनको सामान्यीकरण भएको छ ।

महिलाका यस्ता विकराल समस्या कुनै राजनीतिक दल (पुरानो वा नयाँ) का प्रमुख एजेन्डामा नपर्नु दुःखद कुरा हो । चुनावको मुखमा घोषणापत्रमा यी केही विषय समेटिए पनि बाँकी समयमा यी समस्याको गम्भीरतापूर्वक बहससमेत भएको पाइँदैन । समाधानको पहल त परै जाओस् । कतिपय शक्तिमा भएका दलले राजनीतिक स्वार्थका लागि अपराधीलाई संरक्षण गरेर महिलामाथि हुने हिंसालाई थप बढावा दिएका छन् । राजनीतिक दलहरूको यही गैरजिम्मेवारी र बेवास्ताले गर्दा नै आज कैयौं नेपाली महिला असीम पीडामा बाँच्नुपरेको हो ।

हामी आर्थिक रूपमा त्यति गरिब त अवश्य छैनौं होला कि– आफ्नै दिदी–बहिनीलाई नै बेच्नु परोस् ! वा हाम्रो संस्कार यति कमजोर छैन होला, कैयौं छोरीको गर्भमै हत्या हुँदा र कैयौं दिदीबहिनीलाई दाइजोको निहुँमा जलाइँदा पनि त्यसलाई देखेको नदेखेझैं गरौं । हाम्रो सनातन धर्मका कतिपय मूल्य–मान्यताले त नारीलाई पुज्नुपर्छ भनेर सिकाउँछन् । शिक्षा (सरस्वती), अर्थ (लक्ष्मी) र रक्षा (दुर्गा) जस्ता समाजका शक्तिशाली विभागमा देवी भगवतीको कल्पना गरिएको छ । मूलतः 'आत्मा' मा विश्वास गर्ने हिन्दु धर्मको कुनै वैदिक शास्त्रले महिलालाई कहिल्यै पनि पुरूषभन्दा तल राख्दैन किनभने आत्माको त कुनै लिङ्ग नै हुँदैन । हाम्रा कैयौं आदिवासी जनजाति संस्कृतिमा महिला–पुरूष समानताका अनुपम मूल्य–मान्यता पाइन्छन् । त्यसैले महिलामाथि हुने हिंसा र उत्पीडनको दोष हाम्रो गरिबी वा धर्म–संस्कृतिलाई दिएर उम्कने प्रवृत्ति पटक्कै जायज छैन ।

गणतान्त्रिक मुलुकमा पनि सरकारले नेपाली चेलीको बेचबिखन पूरै निर्मूल गर्न नसक्नु, छोरीको गर्भमा हुने हत्यालाई सम्पूर्ण रूपमा समाप्त गर्न नसक्नु, महिलामाथि हुने हिंसामा दण्डहीनताको अन्त्य गरेर कम्तीमा त्यसको न्यूनीकरण गर्न नसक्नुका पछाडि के मजबुरी हुन सक्छ ? महिलाका यी विषयलाई प्राथमिकता नदिनुबाहेक अरू कुनै चित्तबुझ्दो स्पष्टीकरण छ जस्तो लाग्दैन ।

आफ्ना दिदीबहिनी, विशेष गरेर आफ्ना छोरी/नातिनीलाई माया गर्ने सबैले यो स्थितिलाई गम्भीरतापूर्वक लिन आवश्यक छ । किनभने जबसम्म आममहिला सुरक्षित हुँदैनन् र उनीहरू विभिन्न प्रकारको लैंगिक विभेदको उत्पीडनबाट मुक्त हुँदैनन्, नेपालमा कुनै पनि महिला पूर्ण रूपमा सुरक्षित वा सशक्त हुन सक्दैनन् । महिलामाथिको विभेद अन्त्य नभई कुनै पनि देशले आर्थिक उन्नति र सम्पन्नता हासिल गर्न सक्दैन भन्ने कुरा त यथेष्ट उदाहरणले पुष्टि गरिसकेका छन् । *-कान्तिपुर*

सहायतामा संकुचन : आन्तरिक स्रोत परिचालनको अवसर

सन्तोष थापा

अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पको पदभार ग्रहणसँगै अदक्ष, अप्रभावकारी, फजुल खर्च गर्ने निकायलाई खारेज-सुधार गर्ने सिलसिलामा युएसएआइडी पनि निसानामा पर्दा विश्वव्यापी सहायता कूटनीतिमा उथलपुथल भएको छ । अन्य दाताबाट पनि सहायता कटौती घोषणा हुँदै छ । नेपालमा पनि २००८ सालदेखि 'फोर पोइन्ट' सञ्चार कार्यक्रमबाट सुरू भएको नेपालको वैदेशिक सहयोगको इतिहास विभिन्न स्वरूप हुँदै हालको अवस्थामा आइपुग्दा पक्ष-विपक्षमा विभिन्न टीकाटिप्पणी हुँदै आएका छन् ।

नेपालमा विकास सहायताको प्रवृत्ति : नेपालमा सन् १९५०/५१ देखि वार्षिक करिब १० लाखबाट सुरू भएको सहयोग सन् १९९०/९१ सम्म आइपुग्दा वार्षिक करिब ६ अर्ब, २०१०/११ सम्म ६० अर्ब र २०२०/२१ सम्म प्रतिवर्ष दुई खर्ब विकास सहायता (ओडिए) बाट मात्रै खर्च भएको तथ्यांक पाइन्छ । तर, विगतका आर्थिक वर्षमा यस्तो खर्च केही घटेको देखिन्छ । सन् २०१०/११ देखि २०२०/२१ सम्मको एक दशकमा आइएनजिओबाट परिचालन हुने सहायता करिब डेढ खर्बहाराहारी रहेको छ । यस्तो सहायता ओडिएको झन्डै १० प्रतिशत रहेको पाइन्छ । कतिपय एनजिओबाट खर्च हुने रकम त आधिकारिक तथ्यांकमै छैन ।

दोस्रो विश्वयुद्ध समाप्तिपश्चात् सुरू भएको यस्तो सहायता द्विपक्षीयबाट क्रमशः बहुपक्षीय हुँदै गयो । ब्रिटेनउड संस्थाहरू वयस्क बन्दै गर्दा सन् ६० को दशकमा एसियाली विकास बैंक स्थापना भयो । यसको स्थापनासँगै अन्तर्राष्ट्रिय विकास कूटनीति बहुपक्षीय हुँदै गयो । विश्व बैंक र एसियाली विकास बैंक ठुला दाताका रूपमा उदाए । नेपालका सन्दर्भमा सन् असीको दशकपछि अनुदानभन्दा ऋणको मात्राले उछिनेको तथा युएसएआइडी, जाइका, इयुएडजस्ता विकास एजेन्सीमार्फत सम्बन्धित राष्ट्रले क्रमशः आफ्ना सहयोग परिचालन गर्दै गए । हाल करिब ९० को हाराहारीमा आइएनजिओ र ४० हजारभन्दा बढी एनजिओ रहेको अनुमान गरिन्छ ।

बहुपक्षीय सहायता पूर्वाधार निर्माण, प्राविधिक सहायता, संरचनात्मक परिवर्तन आदिमा केन्द्रित भए पनि द्विपक्षीय सहायता सामाजिक विकास, शासकीय सुधार, वातावरण संरक्षण, विपत्मा मानवीय सहायता आदिमा केन्द्रित छ । सहायता केही हजार डलरदेखि मिलियन डलरसम्मका छन् । दाताको रणनीतिक स्वार्थकेन्द्रित, राष्ट्रिय प्रणालीलाई बाइपास गर्ने, अत्यधिक खण्डीकरण, अपारदर्शी उपयोग, सहयोग वाष्पीकरण भई फन्डिङ स्रोतमै फर्कने, ऋणको पासोमा पार्ने, वास्तविक कार्यभन्दा प्रशासनिक खर्च अत्यधिक रूपमा बढी हुने, कागजी प्रगतिमा केन्द्रितजस्ता आरोप लाग्ने गरेका पनि छन् । एजेन्सीमार्फत हुने द्विपक्षीय सहायता प्रायः आलोचित छन् ।

नेपालजस्ता राष्ट्रको सहायताप्रतिको परनिर्भरता बढ्दो छ । जनताको सुरक्षासँग पनि जोडिएका, समाजमा नकारात्मक प्रभाव पार्ने विषय, राष्ट्रिय स्वाभिमानसँग गाँसिएका विषयमा पनि सानोभन्दा सानो सहयोग स्वीकार गर्दा आलोचना हुने गरेको छ ।

नेपालको सहायतामाथिको निर्भरता : गत आर्थिक वर्षमा तीनै तहका सरकारको खर्च हेर्दा करिब १६ खर्ब ८२ अर्ब खर्चमा चालूतर्फ करिब नौ खर्ब ९१ अर्ब, पुँजीगततर्फ करिब साढे चार खर्ब ६६ अर्ब र वित्तीय व्यवस्थापनतर्फ करिब दुई खर्ब ७२ अर्ब खर्च भएको देखिन्छ । स्रोतगत रूपमा हेर्दा तीनै तहका सरकारको कुल राजस्व ११ खर्ब ४३ अर्ब मात्रै छ । पाँच खर्ब ३९ अर्ब अपुग रकमका लागि सरकारले करिब २३ अर्ब अनुदान, एक खर्ब २५ अर्ब बाह्य ऋण र दुई खर्ब ३४ अर्ब अन्तरिक ऋण लिँदा पनि समग्र राष्ट्रिय सञ्चित कोष ऋणात्मक छ । बाह्य ऋण प्राप्तिभन्दा ऋण सेवा रकम बढी हुँदै छ । राजस्व आशातीत रूपले बढ्न सकेको छैन, त्यो पनि वार्षिक लक्ष्यको करिब ७५ प्रतिशतजति मात्रै उठिरहेको छ ।

नेपालले प्रतिबद्धता जाहेर गरेको सन् २०३० सम्ममा पूरा गर्नुपर्ने दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न, आधारभूत भौतिक तथा सामाजिक पूर्वाधार निर्माण तथा सञ्चालन गर्न र सात प्रतिशतभन्दा माथिको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न हालको लगानीमा वार्षिक थप ६ खर्बभन्दा बढी रकम आवश्यक छ । विगतका वर्षमा भएको न्यून लगानीले यस्तो आवश्यकता झनै बढेको छ ।

यस्तो परिस्थितिमा हाललाई उपलब्ध विकास सहायताको प्रभावकारी उपयोगको विकल्प छैन । बहुपक्षीय विकास सहायतालाई आयोजनाको प्रतिफलसँग आबद्ध गरेर मात्र स्वीकार गर्नुपर्छ । आयोजनाहरू सम्पूर्ण रूपले तयारी भइसकेपछि मात्र प्रस्ताव गर्नुपर्छ । राष्ट्रिय स्वार्थलाई माथि पार्ने, अन्तरिक प्रणाली प्रयोग गर्ने सन्दर्भमा राष्ट्रिय 'नेगोसिएसन' क्षमता बढाउनुपर्नेछ । आयात प्रतिस्थापन, निर्यात प्रवर्द्धन, आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र विकासका लागि सहयोगको उपयोग हुनुपर्छ । प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने सन्दर्भमा अन्तरिक जनशक्तिहरूको अत्यधिक संलग्नता कायम गर्नुपर्छ । समग्रमा विकास सहायता प्रतिफल प्रदान गर्ने आयोजना सँगसँगै अन्तरिक क्षमता विकासमा प्रयोग हुनुपर्छ । आइएनजिओका सवालमा सहयोग क्षेत्र स्पष्ट रूपले परिभाषित गर्ने, त्यसको अनुगमन गर्ने र एनजिओहरूलाई कडा रूपले नियमन गर्नुपर्छ ।

स्रोत उपयोगको प्रभावकारिता : गत आर्थिक वर्षहरूमा सरकारको समग्रमा ८० प्रतिशत र पुँजीगत खर्च ६० प्रतिशत हाराहारी मात्र प्रशोचन क्षमता रहेको देखिन्छ । अझ वैदेशिक ऋण सहायतामा करिब ५० प्रतिशत तथा अनुदान सहायतामा ४० प्रतिशत हाराहारी मात्र खर्च हुने देखिन्छ । आर्थिक वर्षको सुरुमा ठुलो बजेट बनाउने, अर्धवार्षिक समीक्षामार्फत पुनः ९० प्रतिशत हाराहारीमा संशोधन गर्ने अनि आर्थिक वर्षको अन्त्यमा अझ खर्च कम हुने रोगको कहिल्यै उपचार हुन सकेन । वर्षान्त (असार महिना) मा मात्रै पुँजीगत बजेटको करिब एकतिहाइ खर्च हुँदा उपलब्धिको गुणस्तरमा पनि प्रश्न उठ्ने गरेका छन् ।

संघीय तहबाट साना टुक्रे योजना समावेश हुने तर खर्च हुने सम्भावना भएका राष्ट्रिय गौरवका आयोजनामा बजेटको कमीले गर्दा नाम मात्रका गौरवका आयोजना भएको आरोप लाग्ने गरेको छ । पूर्वतयारी अभाव, अवास्तविक बजेट विनियोजन, राजनीतिक रूपले लोकप्रिय आयोजनामा बजेट केन्द्रित गर्नु, आयोजना व्यवस्थापकको छोटो समयमै फेरबदल हुनुले आयोजनाहरूले गति लिन सकेको देखिन्न । निर्माण सामग्री प्राप्तिमा अवरोध, राज्यका तर्फबाट करार नियमनमा कमजोरी, अन्तरनिकायगत समन्वयको अभाव, योजना आयोगको कमजोर अनुगमन, स्रोत व्यवस्थापनसम्बन्धी मन्त्रालयहरूको कमजोरी आदि कारणले पुँजीगत लगानीले अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न सकेको छैन । यसबारे वेलावेलामा संसदीय तथा अन्य संयन्त्रले प्रतिवेदन पेस गरेको पनि छन्, तैपनि समस्या समाधानउन्मुख छैन । कतिपय शीर्षकमा बजेट फ्रिज हुँदा कुनै शीर्षकमा अपुग हुने गरेको छ । वित्त व्यवस्थापनमा पनि अत्यधिक ब्युरोक्रेटिक प्रवृत्ति हाबी छन् ।

आन्तरिक तथा बाह्य स्रोतको प्रयोगमा प्रणालीगत समस्या हटाई राष्ट्रिय क्षमता अभिवृद्धि गरी प्रशोचन क्षमता बढाउनुपर्नेछ । डिजिटाइजेसन, आर्टिफिसियल इन्टेलिजेन्सजस्ता प्रविधि प्रयोग गर्दै राज्य सञ्चालन संरचनालाई छरितो बनाएर बोझ घटाउनुपर्नेछ । विभिन्न उच्चस्तरीय आयोगले समय-समयमा सिफारिस गरेबमोजिम असान्दर्भिक तथा खर्चभार बढी भएका संस्थाको खारेजी तथा पुनर्संरचनाका लागि वर्तमान परिवेश उपयुक्त मौका हुन सक्छ । यसबाट बचत हुने नियमित खर्च रकम पुँजीगत क्षेत्रमा लगानी गर्न सकिन्छ । साथै, संरचनागत सुधारले प्रक्रियागत अवरोध घटाउँदै राज्य प्रणालीको प्रतिक्रियाशीलता सँगसँगै स्रोत प्रशोचन क्षमता पनि अभिवृद्धि गर्न सकिन्छ ।

निजी क्षेत्रको लगानीको अवस्था : वर्तमान सन्दर्भमा अर्थतन्त्र तथा पूर्वाधारमा निजी क्षेत्रको लगानीले सार्वजनिक क्षेत्रको चाप प्रशोचित गर्छ । हाम्रो अर्थतन्त्रको उद्योग क्षेत्रमा मात्रै निजी क्षेत्रको लगानी हालसम्म करिब १७ खर्ब पुगेको अनुमान छ, बर्सेनि औसतमा करिब १.५-२ खर्बले बढिरहेको देखिन्छ । जम्मा कुल गार्हस्थ उत्पादनको १७-१८ प्रतिशत पुँजी निर्माण हुँदै गरेकामा निजी क्षेत्रले मात्रै करिब ८० प्रतिशत योगदान गरेको देखिन्छ । सार्वजनिक निजी साझेदारीमा जलविद्युत् क्षेत्रमा राम्रै लगानी भएको भए पनि अन्य पूर्वाधार तथा सेवामा निकै कम लगानी प्रवाह भएको छ । प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीको दर घटेर प्रतिवर्ष १० अर्बभन्दा पनि कम भएको छ, प्राप्तिभन्दा लगानी-लाभांश फिर्ती रकम बढी हुँदै छ ।

निजी लगानी, सार्वजनिक निजी साझेदारी प्रवर्द्धन गर्न नीति, ऐन बनेका पनि छन् । तर, व्यवस्था भएका विषय पनि प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुँदा आशातीत लगानी प्रवाह हुन सकेको छैन । सार्वजनिक संयन्त्रबाट लगानीयोग्य आयोजना-सेवाका क्षेत्र पहिचान, विकास तथा प्रस्तुत गर्न नसक्नु, पर्याप्त संस्थागत विकास नहुनुजस्ता समस्या पनि समाधान हुन सकेका छैनन् ।

अन्तरिक स्रोतका सम्भावना : विगतका आर्थिक वर्षको तथ्यांक हेर्दा तीनवटै सरकारको जम्मा करिब साढे ११ खर्ब राजस्व संकलन भएको र सो रकम चालू खर्चमै ठिक्क भएको देखिन्छ । हालको अवस्थामा संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले संकलन गर्ने क्रमशः करिब नौ खर्ब २९ अर्ब, ९२ अर्ब, एक खर्ब नौ अर्ब रकम सम्भावनाभन्दा निकै कम भएको मानिन्छ । प्रत्येक वर्ष सरकार नयाँ राजस्वका क्षेत्र पहिल्याएर अनौपचारिक क्षेत्रलाई औपचारिक बनाउनुभन्दा विद्यमान राजस्वका दरलाई नै हेरफेर (मेनुपलेट) गर्नमा क्रियाशील देखिन्छ । नेपालमा भ्याट सम्भावनाको जम्मा ५५ देखि ६० प्रशित मात्र संकलन हुँदै आएको छ । अनावश्यक छुट प्रदान गर्ने, भ्याट फिर्ता गर्ने, भ्याट दर्तामा एकरूपता प्रदान गर्ने तथा सरल बनाउनेजस्ता नीतिगत सुधार गरी भ्याट अनुगमन प्रभावकारी बनाउन सकेमा करिब दुई खर्बबराबरको राजस्व भ्याट क्षेत्रको सुधारबाट मात्रै वृद्धि हुन सक्ने देखिन्छ ।

सम्पत्ति आर्जन कर, लाभांश कर, व्यक्तिगत आम्दानी कर, संस्थागत आम्दानी कर आदिमा सामञ्जस्य हुनु जरूरी छ । नेपालमा अझै पनि पारिवारिक कम्पनीको बाहुल्य रहेको हुँदा बढी कर हुने शीर्षकबाट कम करको शीर्षकमा सहजै करान्तर हुने जोखिम हुन्छ । नेपालमा पैतृक सम्पत्ति हस्तान्तरण कर, सम्पत्ति कर अन्य राष्ट्रको तुलनामा निकै कम छ । यसमा पनि सिलिङ बढाउन सकिन्छ । प्राकृतिक स्रोतहरू, जस्तै- नदी/खानीजन्य निर्माण सामग्रीमा कर चुहावट धेरै रहेकाले यस क्षेत्रमा पनि सुधार जरूरी छ । यातायात, थ्रेसहोल्डसहित शिक्षा, कृषि तथा पशुपालनजस्ता क्षेत्रलाई पनि करको दायरामा समेट्न सकिन्छ । करिब आधाभन्दा बढी राजस्व भन्सारमै संकलन हुने हुँदा भन्सार प्रशासनलाई पारदर्शी बनाउनु उत्तिकै जरूरी छ । समग्रमा सम्पूर्ण कर प्रणालीलाई नै डिजिटाइज, एकीकृत गरी सुशासन कायम गर्न सकेमा थप कर संकलनको दयरा बढाउने तथा चुहावट रोकी हाल करिब जिडिपीको १९ प्रतिशत हाराहारीमा भइरहेको राजस्व संकलन २५ प्रतिशतभन्दा बढी गर्न सकिन्छ । राष्ट्रको आर्थिक वृद्धि आशातीत हुन सकेमा राज्यकोषमा राम्रै रकम जम्मा हुन सक्छ । यसमा तिनै तहका सरकारको सहकार्य तथा राजनीतिक प्रतिबद्धता अपरिहार्य छ ।

अन्त्यमा, हाल उपलब्ध आन्तरिक तथा बाह्य स्रोतको प्रभावकारी उपयोग, निजी क्षेत्रको परिचालन, सार्वजनिक क्षेत्रको पुनर्संरचना/सुधारमार्फत दिगो तथा उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने र राजस्व प्रणालीको सुधारमार्फत थप स्रोतको जोहो गर्दै हाल भइरहेको वैदेशिक सहायतामा अत्यधिक निर्भरतालाई कम गर्दै क्रमशः आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माण गर्न सकिन्छ । विकास सहायताको एक मात्र विकल्प नै मजबुत तथा आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माण हो । *नयाँ पत्रिका*

मन्त्रालयका कर्मचारीलाई प्राधिकरणबाट दिल्ली भ्रमण भत्ता दिन ऊर्जामन्त्रीको दबाब

काठमाडौं । स्वीकृति नलिई भारत भ्रमणमा गएको भन्दै नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङलाई १३ फागुनमा स्पष्टीकरण सोधेका ऊर्जामन्त्री दीपक खड्काले सोही भ्रमणमा गएका मन्त्रालयका कर्मचारीलाई भने प्राधिकरणमार्फत भत्ता दिलाउन दबाब दिएका छन् । उनले २९ माघमा नयाँदिल्लीमा सम्पन्न नेपाल-भारत संयुक्त ऊर्जासचिवस्तरीय बैठकमा गएका मन्त्रालयका अधिकारीहरूको हवाई टिकट, भत्तालगायतका खर्च प्राधिकरणबाट तिराउन खोजेका हुन् । यसका लागि ५ फागुनमा मन्त्रालयले प्राधिकरणलाई पत्राचार गरिसकेको छ । सो बैठकमा कार्यकारी निर्देशक घिसिङ पनि उपस्थित थिए ।

सोही अवसरमा पूर्वतालिकाअनुसार नै ३० माघमा नेपाल-भारत पावर एक्सचेन्ज कमिटीको बैठक पनि गरिएको थियो । नेपाल-भारतबिच विद्युत् आदान-प्रदान गर्न सन् १९९२ मा बनेको उक्त समितिमा प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक र भारतको केन्द्रीय विद्युत् प्राधिकरणका सदस्य सहअध्यक्ष हुने व्यवस्था छ । त्यो बैठकमा टोली नेताको हैसियतामा जाँदा स्वीकृति नलिई विद्युत् आयातको मूल्य बढाउने सहमतिपत्रमा हस्ताक्षर गर्ने अख्तियार कसले दिएको भन्दै १३ फागनुमा मन्त्रालयले स्पष्टीकरण सोधेको थियो ।

त्यस्तै, २९ माघको नेपाल-भारत ऊर्जा बैठकमा उपस्थित भएको विषयमा पनि उनलाई स्पष्टीकरण सोधिएको छ । त्यसमा उनले संयुक्त ऊर्जासचिवस्तरीय बैठकका लागि २३ माघमा ऊर्जा मन्त्रालयले पठाएको मनोनय पत्रअनुसार उपस्थित भएको र पावर एक्सचेन्ज कमिटीको बैठक विगतको अभ्यासअनुसार नै मन्त्रालयसँग नै समन्वय भएर तय गरिएको जवाफ दिएका छन् । उक्त समितिको बैठक हरेक वर्ष बस्नुपर्छ । बैठक नबसेको अवस्थामा स्वतः विद्युत् खरिद-बिक्रीको दर ५.५ प्रतिशतले बढ्नेछ । बैठकमार्फत १.५ प्रतिशतले मात्रै विद्युत् खरिद-बिक्री दर बढाइएको थियो ।

२९ माघमा भएको बैठकमा नेपालको तर्फदेखि ऊर्जासचिव सुरेश आचार्यले नेतृत्व गरेका थिए । मन्त्रालयले बैठकमा उपस्थित सचिव आचार्यसहित आठजनाको भ्रमण खर्च व्यहोर्न प्राधिकरणलाई पत्र पठाएको छ । मन्त्रालयका एक उच्च अधिकारीले भारत भ्रमणको खर्च व्यहोर्न प्राधिकरणलाई पत्राचार गरेको जानकारी दिए । 'उपर्युक्त विषयमा नेपाल र भारतबिच ऊर्जा क्षेत्रमा सहकार्यका लागि २१ अक्टोबर २०१४ मा सम्पन्न विद्युत् व्यापार सम्झौताद्वारा स्थापित नेपाल-भारत जोइन्ट स्टेरिङ कमिटी (संयुक्त ऊर्जासचिवस्तरीय संयन्त्र)को १२औँ बैठक २९ माघ ०८१ मा भारतको नयाँदिल्लीमा आयोजना भएको थियो । उक्त बैठकमा सहभागी हुनुभएका प्रतिनिधिमण्डलको हवाई टिकट खर्च, दैनिक भ्रमण भत्तालगायतका भ्रमणसम्बन्धी खर्च त्यहाँबाट भुक्तानी हुने व्यवस्थाका लागि मिति ०८१/१०/२१ को मा. मन्त्रीस्तरीय निर्णयानुसार अनुरोध छ,' मन्त्रालयले प्राधिकरणले लेखेको पत्रमा उल्लेख छ । तर, त्यही कार्यक्रममा उपस्थित भएको निहुँमा घिसिङलाई स्पष्टीकरण सोध्नु अस्वाभाविक भएको प्राधिकरणका एक उच्च अधिकारीले बताए । विगतमा पनि यस्तो भ्रमणको खर्च प्राधिकरणले व्यहोर्ने गरेको उनको भनाइ छ । तर, अहिले एउटै कार्यक्रममा गएका कर्मचारीमा घिसिङलाई मात्रै व्यक्तिगत प्रतिसोध साँधेको घटनाबाट पुष्टि भएको उनको जिकिर छ ।

ऊर्जामन्त्री खड्काले आफ्नो अर्को भारत भ्रमणमा सहभागी मन्त्रालयका वरिष्ठ ऊर्जाविज्ञ प्रबल अधिकारीको भ्रमण खर्च पनि प्राधिकरणबाटै व्यहोर्ने निर्णय गराएका छन् । फ्रेबुअरी ११ देखि १४ तारिखसम्म नयाँदिल्लीमा सम्पन्न ऊर्जासम्बन्धी एक कार्यक्रमा मन्त्री खड्का, वरिष्ठविज्ञ अधिकारीसहितको टोली सहभागी भएको थियो । त्यही वेला सम्पन्न संयुक्त ऊर्जा बैठकमा उपस्थित प्रतिनिधिमण्डलले प्राधिकरणमा भत्ताका लागि आवेदन पठाए पनि अधिकारीले भने भत्ताको दाबी नगरेको मंगलबार दिउँसो सामाजिक सञ्जालमार्फत जानकारी गराएका थिए ।

सिस्नोको कपडाबाट स्वरोजगार बन्दै महिला

मकवानपुर । जिल्लाको थाहा नगरपालिका दामनका महिला स्वरोजगार बन्ने उद्देश्यले अल्लोको कपडा बनाउन थालेका छन् । वनमा जताजतै उपलब्ध हुने अल्लोको पाटबाट कपडा बुन्ने यहाँका स्थानीय महिलाले वार्षिक कार्यतालिका बनाएर काम गरिरहेका हुन् ।

तरकारीको मौसम सकिएपछि महिला वनमा गएर अल्लो ल्याउने र पाटबाट धागो बनाएर कपडा बुन्न व्यस्त हुने गरेका छन् । अहिले यहाँका महिला अन्य जिल्लामा अल्लोको पाट निकाल्न र धागोसहित कपडा बुन्न सिकाउन पनि जान थालेका छन् ।

लामो समयसम्म अल्लोको कपडा बनाउने तालिम लिएर काम गर्दै आएकी थाहा नगरपालिकाकी रेश्मा गोपालीले केही वर्ष अगाडि दामन महिला अल्लो ह्यान्डिक्राफ्ट उद्योग दर्ता गरेर समूहमा काम गर्न सुरू गरेको बताइन् ।

तरकारी खेतीका लागि पकेट क्षेत्र मानिने थाहा नगरकी उनले जग्गा हुनेका लागि खेतीपाती राम्रो भए पनि जग्गा नहुने वा थोरै हुनेका लागि आम्दानीको स्रोत खोज्न मुस्किल परेको भन्दै व्यावसायिक रूपमा अल्लोको कपडा उत्पादन सुरू गरेको जानकारी दिइन् ।

करिब ४० वर्षीया गोपालीले आफ्नो सबै ऊर्जा अल्लोको उद्यम उत्पादनमा लगाउने कोसिसमा रहेको जनाउँदै सुरूआती दिनमा निकै संघर्ष गर्नुपरेको अनुभव सुनाइन् । उनले भनिन्, 'खेती गर्न धेरै जग्गा छैन । जागिर पनि भनेजस्तो नपाउने भएपछि वनमा पाइने सिस्नोजस्तै हुने अल्लोको पाटबाट कपडा बनाएर बेच्ने सपना देखेसँगै मैले यसको तालिम लिएको थिएँ ।' उनका अनुसार साथ र सहयोग प्राप्त भएमा स्थानीय अल्लोलाई एउटा उचाइमा लैजाने योजना छ ।

'सिस्नो खाएको र स्वास्थ्यका लागि फाइदा हुने कुरा प्रायः सबैलाई थाहा छ, तर सिस्नोबाट कपडा बनाएर लगाउँदा पनि फाइदा हुन्छ भन्ने धेरैलाई थाहा नहुन सक्छ । वनमा छ्यापछ्याप्ती पाइने सिस्नो प्रजातिको अल्लोबाट कपडा बनाउने व्यवसाय सुरू गरेका छौँ । लुगा मात्र होइन, यसबाट बनेको मोजा र जुत्तासमेत लगाउन पाइन्छ,' गोपालीले भनिन् । स्थानीय कोपिला गोपालीले पनि स्वरोजगारका लागि समूहमा बसेर अल्लोको कपडा उत्पादनमा लागेको बताइन् । उनको समूह यतिवेला त्यस क्षेत्रको जंगलमा पाइने सिस्नो प्रजातिको अल्लो टिप्न, चुट्न अनि कपडा बुन्न व्यस्त छ । वर्षमा तीन महिना खेतीपाती र बाँकी समय कपडा बुन्नमा खर्चिने उनको भनाइ छ । कोपिलाका अनुसार तीन किलो धागोको १० देखि १२ मिटरसम्म तयारी कपडा हुन्छ । बढ्दो बजारको मागसँगै यसको उत्पादन पुऱ्याउन अझ बढी मिहिनेत गर्नुपर्ने उनको भनाइ छ ।

अहिले मागबमोजिमको उत्पादनका लागि जनशक्ति कम रहेको कोपिलाले बताइन् । उनले भनिन्, 'कपडा बनाउन जति सजिलो छ धागो कात्न कठिन छ, अल्लोबाट धागो बनाउन जंगलबाट काँचो लाथ्रा ल्याउनुपर्छ ।'

पाट निकालेपछि सुकाएर ठुलो फलामे कराहीमा पकाउने र त्यसपछि फेरि कमेरो माटोमा चोपेर सुकेको पाट खोलामा लगेर दोहोऱ्याएर चुट्नुपर्ने उनले जानकारी दिइन् । 'यसपछि मात्र धागोको कच्चा तयार हुन्छ । त्यसैलाई चर्खाको सहायताले धागो निकालिन्छ,' उनले भनिन् ।

०६६ देखि उद्यम दर्ता गरेर समूहमा भएका महिलाले सञ्चालन गर्दै आएका यो उद्योग हाल स्थानीय 'सरकार र ग्रिन फाउन्डेसन नेपाल' नामक संस्थाको सहकार्यमा उद्यम विकास स्तरोन्नति भइरहेको थाहा- ३ का वडाध्यक्ष हिरेन्द्र रायमाझीले जानकारी दिए । उनका अनुसार अब उद्योगमा उत्पादन बढाउनका लागि थप तालिम र भौतिक सहयोगसमेत गर्ने योजना छ ।

यस समूहले ऋषेश्वर सामुदायिक वनमा छ्यापछ्याप्ती पाइने अल्लोलाई प्रशोधन गरेर रेसा निकाली बजारमा रूचाइने आकर्षक डिजाइनमा तयार पारिएको कपडा विदेशीका लागि कोसेलीदेखि लिएर मेला, महोत्सवमा प्रदर्शनमा राखिने रायमाझीले बताए । करिब १५ वर्ष अगाडिसम्म वनमा छ्यापछ्याप्ती पाइने अल्लोबाट कपडा बन्ला भनेर कहिल्यै नसोचेको उनको भनाइ छ ।

ऋषेश्वर सामुदायिक वनको सक्रियतामा समूहका महिलाले अल्लोबाट कपडा बुन्ने सीप पाएका हुन् । सबैको सहयोगमा नमुना उत्पादन थालेका महिलाले अहिले व्यावसायिक रूपमा कपडा उत्पादन गरिरहेका छन् ।

वनमा आधारित उद्यम विकासका लागि लागिरहेको संस्था ग्रिन फाउन्डेसन नेपालले उद्यमको स्तरीकरण र बजारीकरणमा सहयोग गरिरहेको संस्थाकी कोषाध्यक्ष आरती पाठकले जानकारी दिइन् । उनले भनिन्, 'हामीले महिलालाई क्षमता विकासको तालिम मात्र दिएर विकास नहुने रहेछ । यसका लागि आर्थिक अवस्था सुधार गर्न आवश्यक देखियो, त्यसैले महिलालाई उद्यम विकासको अभियान चलाएका हौँ ।'

वनमा आधारित उद्यमबाट महिलालाई उद्यमी बनाउन निरन्तर प्रयास गरिरहेको संस्थाकी कोषाध्यक्ष पाठकले जानकारी दिइन् । यसका लागि आर्थिक स्रोत र इच्छा शक्तिको आवश्यकता पर्नेमा उनले जोड दिइन् । उनले मकवानपुरमा वनमा आधारित ६ वटा उद्यमका लागि प्रत्यक्ष र ३७ वटा उद्यमका लागि अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गरिरहेको जानकारी दिइन् ।

अल्लोको कपडा उत्पादनले थाहाका स्थानीय महिला स्वरोजगार बन्नुका साथै आम्दानी पनि बढाइरहेका छन् ।

खेलकुद

महिला क्रिकेट टिम फिल्डिङ र फिटनेसमा केन्द्रित

नेपाली राष्ट्रिय महिला क्रिकेट खेलाडीले युगान्डामा चारदेशीय टी-२० आई सिरिजमा सहभागी हुनुअघि फिटनेस र फिल्डिङमा जोड दिएका छन् । यसमा सुधार गर्न नसक्दा नेपाल पछिल्लो टी-२० आई सिरिजमा जितविहीन बनेको थियो । कीर्तिपुरको त्रिवि क्रिकेट मैदानमा थाइल्यान्ड र नेदरल्यान्ड्स सम्मलित त्रिकोणात्मक टी-२० आई सिरिजमा नेपाली खेलाडीको फिल्डिङ र फिटनेसमा कमजोरी देखिएको थियो ।

नेपाल क्रिकेट संघ (क्यान)ले यिनै कमजोरी सुधार्न खेलाडीलाई बन्द प्रशिक्षणमा राखेको थियो । टोलीका मुख्य प्रशिक्षक मनोज कटवालले बन्द प्रशिक्षणमा फिटनेस र फिल्डिङलाई प्राथमिकतामा राखेको बताए । 'हामीहरूको मुख्य कमजोरी यी दुई क्षेत्रमा थियो, यसमा सुधार गर्न खेलाडीले धेरै मिहिनेत गरेका छन्,' उनले भने, 'अहिले आशा गरेभन्दा सुधार भएको पाएको छु ।' नेपालले युगान्डामा आयोजकसँगै हङकङ र नामिबियाविरूद्ध प्रतिस्पर्धा गर्नेछ । नेपालकी कप्तान इन्दु बर्माले पनि फिटनेस र फिल्डिङमा सुधार आएको बताएकी छिन् । 'पछिल्लो सिरिजमा हामी यिनै पक्षमा कमजोर भयौँ, यसपटक यसैमा केन्द्रित भएर प्रशिक्षण गऱ्यौँ,' बर्माले भनिन्, 'फिल्डिङ र फिटनेस ट्रेनरको आगमनले थप सहज भयो ।'

उनले युगान्डामा राम्रो नतिजा निकाल्ने अपेक्षा रहेको जनाइन् । 'तयारी राम्रो भएको छ,' उनले भनिन्, 'यसपटक राम्रो क्रिकेट खेलेर फर्कनेछौँ ।' प्रशिक्षक कटुवालले कमजोरी सुधार गरी सिरिज जितेर फर्कने बताए । 'फिल्डिङ र फिटनेसमा ध्यान दिएका छौँ, नयाँ ट्रेनरबाट खेलाडीले राम्रो गरेका छन्,' उनले भने । नेपाली टोलीलाई बुधबार मूलपानीमा बिदाइ गर्दै क्यानका सचिव पारस खड्काले महिला खेलाडीले नयाँ अनुभव लिएर फर्कने बताए ।

'नयाँ ठाउँमा गएर खेल्दै हुनुहुन्छ, त्यहाँ फरक अनुभव बटुल्ने विश्वास छ,' खड्काले भने, 'जित र हारको मूल्यांकन हुन्छ, तर राम्रो क्रिकेट खेलेर फर्कनुहुनेमा विश्वास छ ।' नेपालले २४ फागुनमा नामिबियासँग खेल्नेछ । २५ फागुनमा युगान्डासँग प्रतिस्पर्धा गर्ने नेपालले २६ फागुनमा हङकङविरूद्ध खेल्नेछ । डबल राउन्ड रोबिनअनुसार हुने प्रतियोगितामा नेपालले २८ फागुनमा नामिबियासँग, २९ फागुनमा युगान्डासँग र ३० फागुनमा हङकङसँग खेल्नेछ ।

न्युजिल्यान्ड च्याम्पियन्स ट्रफीको फाइनलमा, भारतसँगको भेट पक्का

न्युजिल्यान्ड च्याम्पियन्स ट्रफीको फाइनलमा प्रवेश गरेको छ । बुधबार पाकिस्तानको लाहोरमा भएको खेलमा दक्षिण अफ्रिकालाई ५० रनले हराउँदै न्युजिल्यान्ड फाइनलमा प्रवेश गरेको छ । यो सँगै न्युजिल्यान्डले उपाधि भीडन्तमा भारतसँगको भेट पक्का गरेको छ । भारत अस्ट्रेलियालाई हराउँदै यसअघि नै फाइनल पुगेको थियो । फाइलन दुबईमा आगामी आइतबार हुनेछ ।

लाहोरमा ३६३ रनको ठूलो लक्ष्य पछ्याएको दक्षिण अफ्रिकाले ९ विकेटको क्षतिमा ३१२ रन मात्र बनाउन सक्योा । उसका डेविड मिलरले शतकीय पारी खेले पनि टिमलाई जित दिलाउन सकेनन् । उनले ६७ बलमा १० चौका र ४ छक्का मद्दतमा नटआउट १०० रन बनाए ।

उनी बाहेक रसी भान डेर डुसासनले ६६ बलमा ६९ रन बनाउँदा कप्तान टेम्बा बावुमाले ७१ बलमा ५६ रन बनाए । अन्यले गतिलो योगदान दिन सकेनन् । बलिङमा न्युजिल्यान्डका कप्तान मिचेल सान्टनरले ३ विकेट लिए भने म्याट हेनरी र ग्लेन फिलिप्सले समान २ विकेट लिए ।

त्यसअघि पहिला ब्याटिङ गरेको न्युजिल्यान्डले रचिन रविन्द्र र केल विलियम्सनको शतक मद्दतमा ६ विकेटको क्षतिमा ३६२ रन बनाएको थियो । रविन्द्रले १०१ बलमा १३ चौका र १ छक्का मद्दतमा १०८ रन बनाउँदा विलियम्सनले ९४ बलमा १० चौका र २ छक्का मद्दतमा १०२ रन बनाए ।

यी दुईले दोस्रो विकेटका लागि १६४ रनको उत्कृष्ट साझेदारी गर्दै न्युजिल्यान्डलाई बलियो अवस्थामा लगेका थिए । यी दुई बाहेक ग्लेन फिलिप्सले २७ बलमा ६ चौका र १ छक्का मद्दता ४९ र डार्यल मिचेलले ३७ बलमा ४ चौका र १ छक्का मद्दतमा ४९ रन नै बनाए ।

बलिङमा दक्षिण अफ्रिकाका लुंगी एनगिदीले ३ तथा कागिसो रबाडाले २ विकेट लिए ।

कर्पोरेट

आइएमई समूह उत्पादनमूलक उद्योगमा प्रवेश

सेवामूलक क्षेत्रमा जमिरहेको व्यावसायिक घराना आइएमई समूह उत्पादनमूलक उद्योगमा पनि प्रवेश गरेको छ । महोत्तरीको गौशालामा पेपर र रौतहटमा सिमेन्ट फाइबर बोर्ड उद्योग स्थापना गरेर आइएमई समूह उद्योगमा प्रवेश गरेको हो ।

महोत्तरीमा दुई अर्ब लगानीमा स्थापना गरिएको नेपाल पल्स एन्ड पेपर इन्डस्ट्रिजको बुधबार प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले उद्घाटन गर्दै छन् । रौतहटको विजयपुर फतवामा स्थापित 'एभरेस्ट फाइबर बोर्ड' उद्योग वैशाखदेखि सञ्चालनमा आउने आइएमई समूहका अध्यक्ष चन्द्र ढकालले बताए । उनले भने, 'हामी सेवा क्षेत्रमा केन्द्रित थियौँ, अब उत्पादनमूलक क्षेत्रमा पनि गयौँ ।'

पेपर उद्योगको दैनिक उत्पादन क्षमता ७० टन रहेको छ । डेढ अर्ब लगानी रहने सिमेन्ट फाइबर बोर्डको उत्पादन क्षमता दैनिक ७० हजारदेखि एक लाख वर्गफिट रहेको उद्योगका महाप्रबन्धक प्रदीप पण्डितले जानकारी दिए । 'अहिले सिमेन्ट फाइबर बोर्ड उद्योगमा मेसिनरी जडान र ड्राई परीक्षणको काम भइरहेको छ,' उनले भने, 'छिट्टै मेसिनरी जडान र परीक्षणको काम सकेर उत्पादनमा जाँदै छौँ ।' योसँगै बैंक वित्त, फिनटेक, पर्यटन, हाइड्रो, अटोमोबाइललगायत सेवा क्षेत्रमा जमिरहेको समूह उद्योग क्षेत्रमा पनि प्रवेश गरेको छ ।

'स्वदेशी कच्चा पदार्थको उपयोग गर्दै आयात प्रतिस्थापनको मुख्य ध्येयसहित उत्पादनमूलक उद्योगमा प्रवेश गरेका हौँ, हामी स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगमा केन्द्रित हुनेछौँ' नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका अध्यक्षसमेत रहेका ढकालले भने, 'देशको समृद्धिमा योगदान पुग्ने खालका उत्पादन र सेवामूलक क्षेत्रमा लगानी बढाउँदै जानेछौँ ।' स्वदेशमै गुणस्तरीय फाइबर बोर्ड उत्पादन गर्ने उद्देश्यसहित देशमै पहिलो अत्याधुनिक उद्योग सञ्चालनमा ल्याउन लागेको उनको भनाइ छ । सिमेन्ट फाइबर बोर्ड उद्योग चार बिघा क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । तीन बिघामा उद्योग र एक बिघामा कच्चा पदार्थ रहने उद्योगका प्रबन्ध निर्देशक पण्डितले बताए । अहिले ७० हजार वर्गफिट बोर्ड उत्पादन क्षमता रहे पनि बजार मागअनुसार क्षमता बढाउने उनको भनाइ छ । 'अहिले भारत र चीनबाट वार्षिक दुई अर्बभन्दा बढीको सिमेन्ट फाइबर बोर्ड आयात हुने गरेको छ,' पण्डितले भने, 'हाम्रो उद्देश्य सिमेन्ट फाइबर बोर्डको आयात प्रतिस्थापन गरी निर्यातसम्म गर्ने रहेको छ ।'

अहिले उद्योगमा चिनियाँ लेटेस्ट प्रविधिको उद्योग जडान र ड्राई परीक्षणको काम चलिरहेको छ । उद्योगको उत्पादनमा करिब ५० प्रतिशत सिमेन्ट र अरू ५० प्रतिशत फाइबरलगायत अन्य कच्चा पदार्थ प्रयोग हुनेछ ।

नेपाल इन्भेस्टमेन्ट मेगा बैंकको अध्यक्षमा पाँडे चयन

नेपाल इन्भेष्टमेण्ट मेगा बैंक लिमिटेडको अध्यक्षमा पृथ्वी बहादुर पाँडे चयन भएका छन् । नेपाल इन्भेष्टमेण्ट मेगा बैंक लिमिटेडको मंगलबार बसेको संचालक समितिको ६१७ औं बैठकको अध्यक्षमा पाँडेलाई सर्वसम्म रूपमा सञ्चालक समितिको अध्यक्षमा चयन गर्ने निर्णय गरेको हो ।

फाल्गुन १५ गते सम्पन्न बैंकको ३८ औं वार्षिक साधारणसभा पश्चात भएको निर्वाचनमा संस्थापक समूह तर्फबाट पृथ्वी बहादुर पाँडे सहित प्रजन्य राजभण्डारी, मदन कुमार आचार्य र दिपंकर शाक्य उदय निर्विरोध निर्वाचित भएका थिए ।

सर्वसाधारण शेयरधनी समूहको तर्फबाट सञ्चालक समितिमा प्रतिनिधित्व गर्ने सञ्चालक पदको निर्वाचनमा कवि कुमार टिबरेवाला र शालिक राम बेल्बासे निर्वाचित भएका थिए ।

कृषि विकास बैंकको सञ्चालक समिति सदस्यमा पोखरेल

कृषि विकास बैंक लिमिटेडको सञ्चालक समिति सदस्यमा सेवन्तक पोखरेल नियुक्त भएका छन् । बैंकको ११ फागुनमा बसेको अर्थमन्त्रीस्तरीय निर्णयानुसार सञ्चालक सदस्यमा पोखरेल मनोनयन भएका हुन् । सरकारी सेवाको दीर्घ अनुभव भएका नवनियुक्त सदस्य पोखरेल हाल अर्थ मन्त्रालयको वित्तीय क्षेत्र व्यवस्थापन तथा संस्थान समन्वय महाशाखाको सहसचिव पदमा कार्यरत छन् ।

पोखरेललाई सञ्चालक समितिका अध्यक्ष रामशरण पुडासैनीले शपथग्रहण गराएका हुन् । सो अवसरमा बैंकका सञ्चालक सदस्यहरू डा. हरिबहादुर केसी, गोविन्दप्रसाद भट्टराई, सञ्जीव पौडेल, विनोदकुमार गुरागाईं, रीता सुवेदी, बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत गोविन्द गुरुङ, कम्पनी सचिव हिमलाल पौडेललगायतको उपस्थिति थियो ।

कुमारी बैंक र टेस्ला क्लिनिकबिच छुट सम्झौता

कुमारी बैंक लिमिटेड र बालुवाटारस्थित टेस्ला डायग्नोस्टिक क्लिनिक प्रालिबिच ग्राहकलाई छुट दिनेसम्बन्धी सम्झौता भएको छ । सम्झौताअनुसार बैंकका ग्राहकले क्लिनिकका विभिन्न सेवामा १० प्रतिशतसम्म छुट पाउनेछन् । क्लिनिकले प्रदान गर्दै आएका सेवामध्ये प्याथोलोजी टेस्टमा १० र फार्मेसीमा ५ देखि १० प्रतिशत छुट दिइने बताइएको छ । त्यसैगरी, एमआरआई, एक्सरे, मेमोग्राम, अल्ट्रासोनोग्राफी, युएसजी, कलर डोपलर, बिएमडी, डेन्टल अर्थोप्यान्टोमोग्राम (ओपिजी), सिबिसिटी, इको कार्डियोग्राफ आदिमा पनि कुमारी बैंकका ग्राहकले ५ प्रतिशत छुट पाउन सक्नेछन् ।

बैंकले देशभरका तीन सय दुई शाखा सञ्जाल, तीन सय १६ एटिएम, ५० एक्सटेन्सन काउन्टर तथा ५४ शाखारहित बैंकिङ इकाइमार्फत बैंकिङ सेवा दिँदै आइरहेको छ ।

एनसेलले ल्यायो 'म्याजिक रिसोर्सेस' बोनस अफर

एनसेलका ग्राहकले अब कुनै पनि प्याक किन्दा निःशुल्क रूपमा बोनस रिसोर्स–डेटा, भ्वाइस वा एसएमएस प्राप्त गर्न सक्ने भएका छन् । 'म्याजिक रिसोर्सेस' बोनस अफरअन्तर्गत ग्राहकले रिन्युअल प्याक तथा अन्य प्रोडक्ट खरिद गर्दा आठ जिबीसम्म डेटा वा दुई सय मिनेटसम्म अन–नेट टक टाइम बोनसका रूपमा प्राप्त गर्नेछन् ।

यो अफर बिहीबारदेखि लागू भइसकेको छ । अनलिमिटेड सेवा र झन्झटरहित मोबाइल कनेक्टिभिटी सुनिश्चित गर्ने 'सधैँ अन' रिन्युअल प्याक हालै मात्र सञ्चालनमा ल्याएपछि एनसेलले यो बोनस अफर ल्याएको जनाएको छ ।

'म्याजिक रिसोर्सेज'अन्तर्गत 'सधैँ अन' रिन्युअल प्याक, होम एन्ड अवे प्याक, अनलिमिटेड भ्वाइस, अनलिमिटेड डेटालगायत १५ विभिन्न प्याक खरिद गर्ने ग्राहकले बोनस सुविधा प्राप्त गर्न सक्नेछन् ।

यस अफरअन्तर्गत समावेश 'सधैँ अन' रिन्युअल प्याकमा प्याकअनुसार ग्राहकले पाँच जिबीदेखि ७५ जिबीसम्म डेटा वा २० मिनेटदेखि ८० मिनेटसम्म अन–नेट टक टाइम वा १० देखि दुई सय अन–नेट एसएमएस बोनसका रूपमा प्राप्त गर्नेछन् । त्यसैगरी, सात दिन समयसीमा रहेको २०० को कम्बो प्याकमा ग्राहकले प्याकमा समावेश ५० मिनेट टक टाइम र अनलिमिटेड डेटासँगै बोनसबापत दुई जिबी डेटा वा ५० मिनेट अन–नेट टक टाइम वा १० अन–नेट एसएमएस प्राप्त गर्नेछन् ।

त्यसैगरी, ४९९ को अनलिमिटेड भ्वाइस रिन्युअल प्याकमा पाँच जिबी डेटा वा १०० मिनेट अल नेट टक टाइम वा १०० अन–नेट एसएमएस बोनस प्राप्त गर्न सक्ने एनसेलको भनाइ छ ।

ग्लोबल आइएमई बैंकले ह्याकाथन आयोजना गर्ने

ग्लोबल आइएमई बैंक लिमिटेडले पहिलोपटक आर्टिफिसिएल इन्टेलिजेन्स (एआई) र मेसिन लर्निङ (एमएल) सम्बन्धी 'ग्लोबल आइएमई एआई/एमएल ह्याकाथन' आयोजना गर्ने भएको छ ।

बैंकले प्रविधिमा रूचि राख्ने विद्यार्थी, स्टार्टअप, डेभलपर, डेटा वैज्ञानिक तथा अनुसन्धानकर्तालाई लक्षित गर्दै नवीनतम प्रविधिमा आधारित बैंकिङ सेवा विकासका लागि ह्याकाथन प्रतियोगिता सञ्चालन गर्न लागेको जनाएको छ । साथै, ह्याकाथनले डिजिटल बैंकिङमा आउने सम्भावित सेवा र यसको चुनौतीबारे समाधान खोज्नसमेत सहयोग पुग्ने बताइएको छ ।

प्रतियोगितामा सहभागी प्रतिस्पर्धीले बैंकले तोकेका विभिन्न विषयमा केन्द्रित रही आफ्ना धारणा प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ । उत्कृष्ट टोलीलाई नगद पुरस्कारका साथै बैंकसँग सहकार्य गर्ने अवसरसमेत प्रदान गरिनेछ । 'डिजिटल बैंकिङ सेवालाई थप प्रभावकारी बनाउन नवीनतम धारणालाई प्रोत्साहित गर्न यस ह्याकाथनले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नेछ,' बैंकको भनाइ छ ।

प्रतियोगितामा सहभागिता हुन इच्छुकले बैंकको वेबसाइटमार्फत दर्ता गर्नुपर्नेछ । ह्याकाथन प्रतियोगिता दुई चरणमा हुनेछ । जसअन्तर्गत पहिलो चरणमा अनलाइन पेपर प्रस्तुति र दोस्रो चरणमा अनसाइट ह्याकाथन हुनेछ । पहिलो चरणको सहभागिताका लागि प्रतियोगीले ४ अप्रिल २०२५ सम्म अनलाइन पेपर प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ । त्यस्तै, दोस्रो चरणअन्तर्गत १ मे २०२५ मा अनसाइट ह्याकाथन हुनेछ ।

वाणिज्य बैंकले सिँजाका किसानलाई सरल कर्जा दिने

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड र सिँजा गाउँपालिका, जुम्ला, कर्णालीबिच किसान सरल कर्जा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेसम्बन्धी प्रारम्भिक सम्झौता भएको छ । सम्झौतापत्रमा बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत देवेन्द्ररमण खनाल र सिँजा गाउँपालिकाका अध्यक्ष पूर्णबहादुर धिताललले एक कार्यक्रमबिच हस्ताक्षर गरेका हुन् । दुवै पक्षको सम्झौतापश्चात् जुनसुकै कृषि व्यवसायमा आबद्ध १८ वर्षदेखि ६५ वर्ष उमेरसम्मका नेपाली नागरिक वा कानुनी रूपमा दर्ता भएका कृषि व्यवसायमा संलग्न फर्म वा कम्पनीले गाउँपालिकाको सिफारिससहित कर्जाका लागि आवेदन दिन सक्नेछन् । यसमा बैंकले लगानी गर्नेछ । उक्त कर्जा आवधिक र चालू पुँजी दुवै प्रकृतिको हुने बताइएको छ ।

यो कर्जा ग्रेस अवधिसहित अधिकतम १० वर्ष अवधिका लागि प्रदान गरिनेछ । बढीमा १० लाख रूपैयाँसम्म प्रदान गरिने किसान सरल कर्जामा आधार दरमा ०.५० प्रतिशत प्रिमियम जोडी ब्याजदर निर्धारण गरिने बैंकको भनाइ छ । साथै, गाउँपालिकाले आफ्नो कोषबाट ऋणिलाई १ प्रतिशत ब्याज अनुदानसमेत दिनेछ ।

कर्जा लगानीपश्चात् कृषिउपजको व्यावसायिक उत्पादन भई स्वरोगारमा वृद्धि हुने, आय–आर्जन बढ्ने, आयात प्रतिस्थापन हुने तथा गाउँपालिकाको नागरिकको जीवनस्तरमा सकारात्मक परिवर्तन आउने अपेक्षा गरिएको छ । बैंकले देशभरका ७७ जिल्लाका दुई सय ९४ वटा शाखा कार्यालय, ७२ वटा एक्सटेन्सन काउन्टर, तीन १२ वटा एटिएम र ९९ वटा शाखारहित बैंकिङ इकाइबाट वित्तीय सेवा प्रदान गर्दै आइरहेको छ ।

क्यापिटल म्याक्स सेक्युरिटिजको शाखा पोखरामा

क्यापिटल म्याक्स सेक्युरिटिज लिमिटेड (ब्रोकर नम्बर ६२) ले पोखरामा शाखा विस्तार गरेको छ । पोखरामा रहेका ग्राहकलाई लक्षित गरी ब्रोकर नम्बर ६२ ले पोखरा, न्युरोडमा शाखा विस्तार गरेको हो ।

क्यापिटल म्याक्सका अध्यक्ष अतीतलाल श्रेष्ठका अनुसार सेयर लगानीकर्ताको मागअनुसार पोखरामा शाखा विस्तार गरिएको हो । 'हामीले धितोपत्र बोर्डको नियमभित्र रहेर लगानीकर्तालाई बढीभन्दा बढी सेवा–सुविधा दिने उद्देश्यअनुरूप पोखरामा पहिलो शाखा खोलेका छौँ,' अध्यक्ष श्रेष्ठले भने, 'नेपालको पर्यटकीय राजधानी पोखराका लगानीकर्ताले क्यापिटल म्याक्सबाट सेयर कारोबारका लागि सरल र सहज रूपमा सेवा–सुविधा पाउनुहुनेछ भन्ने आशा गरेका छौँ ।' काठमाडौंपछि देशका अन्य सहरहरूमा पनि छिट्टै नयाँ शाखा विस्तार गर्ने जानकारी दिएको छ । 'हाम्रो उद्देश्य भनेको देशभरका लगानीकर्तासमक्ष क्यापिटल म्याक्सको सेवा–सुविधा सहज रूपमा पुऱ्याउनु हो,' उनले भने, 'तसर्थ, भोलिका दिनमा अफ परिष्कृत सेवा–सुविधा लिएर लगानीकर्तासमक्ष आउनेछौँ ।' क्यापिटल म्याक्सका अनुसार अटो कोल्याटर लोड सुविधा अर्थात् लगानीकर्ताले सेयर बिक्री गर्नासाथ सो रकमबराबरको लिमिट तुरून्तै पाउन सक्नेछन् भने आफूले सेयर बिक्री गर्दा भएको नाफा–घाटा, ब्रोकरमा आफ्नो नेटवर्थ, लगानी रकमजस्ता विषयको जानकारी तुरून्तै पाउन सकिनेछ ।

एमडिआरटी लिडरलाई सिटिजन लाइफले गऱ्यो सम्मान

सिटिजन लाइफ इन्स्योरेन्स कम्पनीले दुईदिने एमडिआरटी (मिलियन डलर राउन्ड टेबल) कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । कम्पनीले तोकेको व्यावसायिक लक्ष्य हासिल गरी एमडिआरटी–२०२५ बन्न सफल तथा उत्कृष्ट लिडरलाई सम्मान गर्ने उद्देश्यले उक्त कार्यक्रम गरिएको जनाइएको छ । साथै, कार्यक्रममा आगामी दिनका लागि आवश्यक व्यापार रणनीतिबारे छलफल तथा प्रशिक्षण प्रदान पनि गरिएको थियो ।

कम्पनीका अनुसार हरेक वर्ष अघिल्लो आर्थिक वर्षमा उत्कृष्ट कार्य गरेका आधारमा कम्पनीमा कार्यरत सिनियर एजेन्सी म्यानेजरलाई सो कार्यक्रममा सहभागी गराउँदै आइएको छ । कार्यक्रममा कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सिइओ) पोषकराज पौडेल, नायब प्रमुख कार्यकारी अधिकृत दीपबहादुर बिसी, प्रमुख बजार व्यवस्थापन अधिकृत भूषण रिमाल, प्रमुख वित्तीय अधिकृत गोपाल पंगेनीलगायत उत्कृष्ट शाखा प्रमुख तथा विभागीय प्रमुख गरी ७० जनाको सहभागिता रहेको थियो । पुरस्कृत तथा सम्मानित हुनेमा ४२ जना एमडिआरटी क्वालिफायर र तीनजना सिओटी अर्थात् कोर्ट अफ द टेबल रहेका थिए ।

यसै अवसरमा उपस्थित सहभागीलाई अन्तर्राष्ट्रिय प्रशिक्षक तथा बिमा विशेषज्ञ हिमांशु जोशीले प्रशिक्षण दिएका थिए । उक्त प्रशिक्षणले सहभागीको क्षमता अभिवृद्धि हुने तथा व्यवसायमा सहयोग मिल्ने कम्पनीले विश्वास लिएको छ ।

वर्ल्डलिंकले ल्यायो आइफोन-१६ जित्न सकिने अफर

इन्टरनेट सेवाप्रदायक कम्पनी वर्ल्डलिंक कम्युनिकेसन्स लिमिटेडले नयाँ योजना सार्वजनिक गरेको छ । अफरअन्तर्गत नयाँ ग्राहक बन्दा वा सेवा नवीकरण गर्दा १० भाग्यशाली विजेताले आइफोन-१६ उपहार पाउने भएका छन् । कम्पनीले आफ्ना ग्राहकको संख्या १० लाख पुग्न लागेको अवसरमा यो अफर ल्याएको जनाएको छ । कम्पनीले देशभरका ७४ जिल्लामा आफ्नो सेवा विस्तार गरिसकेको जनाएको छ । १० लाख घरधुरीसम्म सेवा विस्तार हुनु र कम्तीमा ५० लाख जनतामाझ वर्ल्डलिंकको सेवा पुग्नु यसैको उदाहरण भएको कम्पनीको भनाइ छ । साथै, कम्पनीले इन्टरनेट सेवालाई दूरदराज र ग्रामीण भेगमा थप विस्तार गरी आमनेपालीको पहुँचमा पुऱ्याउने प्रतिबद्धता जनाएको छ । फागुन महिनाको अन्त्यसम्म १० लाख घरधुरी पुऱ्याउने लक्ष्य कम्पनीको छ ।

स्वास्थ्य बिमासहित स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित कार्यक्रमका लागि करिब चार अर्ब रुपैयाँ थप निकासा

अर्थ मन्त्रालयले स्वास्थ्य बिमाको भुक्तानीसहित स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूका लागि थप तीन अर्ब ८४ करोड रुपैयाँ निकासा गरेको छ । स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको मागका आधारमा उपप्रधानमन्त्री एवं अर्थमन्त्री विष्णुप्रसाद पौडेलले उक्त रकम निकासाको निर्णय गरेका हुन् ।

जसमा स्वास्थ्य बिमा बोर्डलाई तीन अर्ब रुपैयाँ, ज्येष्ठ नागरिकहरूको उपचारलगायतका लागि ६० करोड रुपैयाँ र मुटु रोगका बिरामीलाई निःशुल्क उपचारका लागि सहिद गंगालाल राष्ट्रिय हृदय केन्द्रलाई २४ करोड रुपैयाँ रहेको छ ।

जापानका लागि भाषा र सीप सिकाउन खुल्यो स्किल ट्रेनिङ सेन्टर

जापान जाने कामदारलाई भाषा र सीपमा दक्ष बनाउने उद्देश्यसहित काठमाडौंको गैरीधारामा 'ग्लोबल स्किल ट्रेनिङ सेन्टर' सञ्चालनमा आएको छ । आइतबार जापानस्थित सुनागु होल्डिङका अध्यक्ष सकागुची ताकेहिरो, आइएमजी कम्पनी लिमिटेड (सुजुरान अस्पताल ग्रुप)की अध्यक्ष मारिको यासुई र ९२ वर्षीय लक्ष्मण श्रेष्ठले ट्रेनिङ सेन्टरको उद्घाटन गरे । ग्लोबल स्किल ट्रेनिङ सेन्टरले जापान जान इच्छुक युवालाई जापानी भाषा, केयर गिभर, रेस्टुरेन्ट सेवा, स्काफ फोल्डिङलगायतका विभिन्न सीप प्रदान गर्ने बताइएको छ । जापानी भाषा मात्र नभई सीप पनि अत्यावश्यक भएकाले ट्रेनिङ सेन्टर स्थापना गरेको हार्भेस्ट मुन ग्रुप अफ कम्पनिजका अध्यक्ष राम श्रेष्ठले बताए । 'दक्षताविना विदेशमा गएर काम गर्दा धेरैले कठिनाइ भोग्नुपरेको छ, साथै न्यून तलबमा सीमित हुनुपरेको छ,' उनले भने, 'जापान पठाउनुअघि नै कामदारलाई आवश्यक सीप सिकाएर दक्ष बनाउने उद्देश्य छ, हामी विद्यार्थी मात्र होइन, दक्ष कामदार पनि जापान पठाउनेछौँ ।'

सुनागु होल्डिङका अध्यक्ष ताकेहिरोले आगामी चार वर्षभित्र एक लाख दक्ष जनशक्ति जापान पठाउने लक्ष्य राखेको बताए । जापानमा रोजगारीका अवसर प्रशस्त भएकाले दक्ष कामदारको माग उच्च रहेको उनको भनाइ छ । आइएमजी कम्पनी लिमिटेडकी अध्यक्ष यासुईले नेपाली कामदारलाई जापान उपयुक्त गन्तव्य भएको बताइन् । उनले भनिन्, 'जापानमा दक्ष कामदारको ठुलो माग छ, योग्य र सक्षम कामदारलाई सजिलै रोजगारी मिल्छ ।'

सबै विपक्षीहरूलाई...

लगायतका अन्य दलहरूलाई संकट बढेको छ । माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले राष्ट्रिय सभाबाट सरकारले ल्याएका कुनै पनि अध्यादेश स्वीकृत हुन नदिने उद्घोष गर्दै आएका भएपनि उनलाई जसपा नेपालले साथ दिएन । पुष्पकमल दाहाल नै प्रधानमन्त्री रहेका बेला दाहालकै सक्रियतामा जसपा अध्यक्ष उपेन्द्र यादव अमेरिका गएका बेला जसपालाई विभाजित गराइएको थियो । त्यही बेला देखि उपेन्द्र यादव दाहालसँग टाडिएका थिए ।

ओली सरकारलाई समर्थन गर्दै आएको जसपाले भूमि सम्बन्धी अध्यादेश बाहेक अन्य ५ अध्यादेशलाई समर्थन गरिसकेको हुनाले महन्थ ठाकुरले नेतृत्व गरेको लोसपालाई समेत दवाव बढेको थियो । राष्ट्रियसभामा लोसपाका एक सांसद रहेका छन् । जसपा सहित लोसपाले समेत राष्ट्रिय सभामा समर्थन गरेपछि सबै मधेशवादी दललाई सरकारको विपक्षीमा उभ्याउने पुष्पकमल दाहालको रणनीतिले हावा खाएको छ । दाहाल जसरी भएपनि ओली सरकार ढाल्ने रणनीतिक उदेश्यले लागेको भएपनि नेपाली कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवाले ओली नेतृत्वको सरकारलाई कांग्रेसले सहयोग र समर्थन गरिरहने उद्घोष गरेपछि दाहालको रणनीति हावा भएको हो । कांग्रेस-एमालेलाई आफू प्रधानमन्त्री रहेकै बेला आफ्नो नेतृत्वको सरकारलाई ढालेर देखाउन चुनौती दिँदै आएका दाहाल अहिले फेरी कांग्रेसलाई उचालेर आफ्नो स्वार्थ पूरा गरि एमाले अध्यक्ष एवं प्रधानमन्त्रीमाथि प्रहार गर्न लागिपरेको भएपनि कांग्रेसले ब्रेक लगाईदिएको छ ।

पूर्व विशिष्टहरु...

व्यक्तिहरूले अवकाश लिने वित्तिकै सम्वैधानिक निकाय र अन्य पदमा नियुक्ति लिने गरेका छन् । त्यही कारणले गर्दा नियुक्ति खान पदमा रहेकै बेला नेताहरूको घरदैलो चहार्ने प्रवृत्ति रहेको छ । यस्तो प्रवृत्ति रहिरहने हो भने निजामति सेवा तटस्थ र पेशागत रूपमा सक्षम उच्च मनोबल युक्त र नैतिकवान् बन्न कदापि सक्दैन । अवकाशमा गएको कम्तिमा २/३ वर्षसम्म उनीहरूलाई कहिँ कतै नियुक्ति गर्न नपाइने व्यवस्था कानुनमा नै राखिदिएको खण्डमा उनीहरूले निष्पक्ष सेवा दिनसक्छ त्यही कारणले पनि कुलिङ पिरिडय आवश्यक रहेको छ । बैकिङ क्षेत्रमा कुलिङ पिरियड राखिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकबाट अवकाश पाएका व्यक्तिहरू गर्भनर डेपुटी गर्भनर र कार्यकारी निर्देशकहरूका लागि कुलिङ पिरिडय राखिएको छ भने कुनै पनि बैंकको सिइओ भैसकेका व्यक्ति अवकाश पाएको निश्चित समयपछि मात्र अर्को बैंकमा सिइओमा जान सक्ने व्यवस्था रहेकाले गर्दा अब निजामतिसेवामा रहेर काम गरिरहेका विशिष्ठ सेवाका र प्रथम श्रेणीका कर्मचारीहरूलाई समेत कुलिङ पिरिडय राख्न उपयुक्त हुन सक्छ ।

पूर्व प्रशासकहरूलाई कानुन नै बनाएर कुलिङ पिरिडय नराखेको खण्डमा उनीहरूले अवकाशमा जानुभन्दा पहिला नै नेताहरूको घरदैला चहार्ने र अवकाशमा गएको केही समयपछि नै अर्को नियुक्ति लिने गरेका हुनाले त्यहाँ पैसाको चलखेलसमेत हुन सक्ने सम्भावना रहेको छ । अवकाश प्राप्त त्यस्ता व्यक्तिहरूको रोजाई अख्तियारमा पर्ने भएकाले उनीहरूले निष्पक्ष निर्णय गर्न सक्दैन । निष्पक्ष निर्णय दिँदैनन् ।

कांग्रेस-एमालेलाई...

उत्रिएका छन् । आफू प्रधानमन्त्री रहँदा कांग्रेस एमालेलाई पालैपालो खेलाउँदै आफ्नो स्वार्थ पूरा गरिरहेका दाहालले आफ्नो पार्टीसँग म्याजिक नम्वर ३२ सिट रहेको र आफ्नो पार्टीको समर्थन बेगर कसैले सरकार बनाउन नसक्ने अभिव्यक्ति दिँदै आफूलाई हटाएर देखाउन कांग्रेस-एमालेलाई चुनौती दिँदै आएकाले त्यही चुनौतीलाई स्वीकार गर्दै कांग्रेस एमाले मिल्न बाध्य भएका थिए । दाहालले नै त्यो बाध्यता बनाईदिएका थिए । दाहाल नै प्रधानमन्त्री रहेका बेला जसपालाई विभाजित गरेका थिए ।

कांग्रेस एमाले गठबन्धनको सरकार गठन भएको ८ महिना पुग्न लाग्दा समेत दाहालले सत्ता गुम्दाको पिडा भुल्न सकेका छैनन् भन्ने उनको बोलाईले नै प्रष्ट पारेको छ । शेर बहादुर देउवा नै प्रधानमन्त्री रहँदा दल विभाजन गर्न अध्यादेश ल्याएका र त्यही अध्यादेशका कारण नेकपा एमाले विभाजित भएको थियो । माधव नेपालको नेतृत्वमा एमालेबाट विभाजित भएर एकीकृत समावादी पार्टी गठन गरेको जस दाहालले नै लिइरहेका छन् । कांग्रेस एमालेको सांसद संख्या झण्डै दुई तिहाई रहेको र कांग्रेस एमालेबीचमा ठुलो विवाद उत्पन्न नभएको खण्डमा यही कार्यकालमा दाहाल प्रधानमन्त्री बन्न सक्ने सम्भावना नभएपछि उनी जनतालाई झुक्याउनैका लागि अहिले उडन्ते गफ दिँदै देश दौडाहामा हिडेका छन् । आफू प्रधानमनत्री हुँदा जनताको हितमा सिन्को सम्म नभाँच्ने दाहालले अहिले जनताबिचमा गएर गोहीको आँसु चुहाउनुको अर्थ के ?

जनतालाई...

सत्ताबाट बाहिरिएपछि उनलाई शहीद परिवार पूर्व लडाकुहरू र मधेशी, दलित, मुस्लिम, थारू लगायत उत्पीडित जनता चाहिएको छ । आफू सत्तामा रहिन्जेल आफ्नो परिवार र आफूँ निकट दलाल र केही व्यापारीमात्र उनलाई चाहिएको थियो । उनले त्यसबेला मधेशी, थारू, मुस्लिम तथा उत्पीडित जनताको लागि के गरे त ? अब त्यसको उत्तर दाहालबाट जनताले चाहेका छन् ।

अध्यक्ष दाहालले आफूहरूलाई मधेशको मसिया ठान्ने दलहरूबाट मधेशी जनताको मुक्ति सम्भव नभएको भन्दै मधेश मुक्तिको जिम्मा सम्पूर्ण रूपले माओवादीले लिने प्रतिवद्धता समेत गर्दै आएका छन् । दाहाल जहाँ जहाँ पुगेका छन् उनले त्यस्तै प्रतिवद्धता जनाएका भएपनि उनको प्रतिवद्धताले मात्र जनताका समस्याहरू समाधान हुन सक्ने सम्भावना नै देखिँदैन ।

आफू प्रधानमन्त्री रहेका बेला तिनै मधेशी दललाई विभाजन गराएर आफ्नो सत्ताको आयु बढाउने खेलमा उनी लगेका थिए त्यही कारणले गर्दा जसपा नेपाल विभाजित भएको थियो । नेकपा एमालेलाई विभाजन गराउने पनि तिनै माओवादी समेत सरकारमा रहेका बेला अध्यादेश ल्याएर एमालेलाई विभाजन गराएर माधव नेपालको नेतृत्वमा एकीकृत समाजवादी समाजवादी पार्टी बनाउन सहयोग गर्ने दाहाल नै होइनन र ? सत्ता स्वार्थका लागि दाहाल जेसुकै गर्न तयार रहने र सत्तामा पुगेपछि परिवारवाद बाहेक अरूलाई नहेर्ने प्रवृत्ति दाहालमा रहेकाले गर्दा मधेशी जनताको मुक्ति दाहालबाट सम्भव देखिँदैन ।

सरकार र...

सरकार गम्भीर नभएको भन्दै उनीहरूले गत आइतबार ग्यासको प्रोडक्ट डेलिभरी अडर पिडिओ नै उठाएनन् । सरकारले गृहकार्य गर्न १५ दिनको समय मागेको हुनाले आफूहरूले त्यसबेला आन्दोलनका कार्यक्रम स्थगित गरेको भएपनि त्यस अवधिमा कुनै काम नै भएन । त्यही कारणले गर्दा हामीहरू आन्दोलन गर्न बाध्य भएका हौँ अध्यक्ष घिमिरेले भने ।

अध्यक्ष घिमिरेका अनुसार ६ वर्षदेखि डिलर कमसिन ढुवानी ओभरहेड खर्च बृद्धि नगरिएकोले तत्काल बृद्धि हुनुपर्ने र हरेक वर्ष मुद्रास्फ्रिती दरअनुसार समायोजन गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने संघले सरकारसँग माग राखेको छ । उद्योगी र डिलर मुनाफा प्रतिशतमा कायम गरी ५ प्रतिशत भन्दा कमी नहुने व्यवस्था गर्नुपर्ने र ग्यासको कोटा, सिलिण्डर खरिद रूजु गरेअनुसार हरेक वर्ष बढाउँदै जानुपर्ने संघको माग रहेको छ ।

भारतबाट आयात हुने ग्यासको गुणस्तर मापन गर्ने ल्याव ७ महिनाभित्र स्थापना गर्नुपर्ने मागसमेत संघले गरेको छ । आफ्ना माग पूरा नभए रिफाइनीरीबाट लोडिङ नगर्ने भुन्सारबाट बुलेट नछुटाउने ग्यास विक्रि वितरण बन्द गर्ने र डिलरबाट ग्यासको विक्रि वितरण समेत बन्द गर्ने चेतावनी संघले दिएको छ । यसरी संघ र सरकारबीचको असमझदारीले ग्यास उपभोक्ताहरूले मार खेप्नु उपयुक्त हुँदैन । सरकार र ग्यासउद्योगी बिच कमिसन बढाउने र सिलिण्डरको मूल्य रू १२ रूपैयाँ ७५ पैसा बढाउने सहमति भएपस्यात संघको आन्दोलन रोकिएको र बढेको मूल्य रू १२ रूपैयाँ ७५ पैसा आयले निगमले नै खेप्ने भनियता पनि कतै त्यो मूल्य उपभोक्ताबाट नै उठाइने हो की भन्ने त्रासमा जनतामा परेको छ ।

प्रतिनिधिसभाबाट...

अध्यादेश अस्विकार गरियोस भन्ने सांसदको प्रस्ताव बहुमतले अस्विकृत भएको छ ।

यस्तै आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी अध्यादेश, २०८१ लाई सदनबाट स्वीकार गरियोस् भन्ने प्रस्ताव उपप्रधान एवम अर्थमन्त्री बिष्णुप्रसाद पौडेलले प्रस्ताव गरेका थिए । उक्त अध्यादेश बहुमतले स्वीकृत भएको छ । उक्त प्रस्ताव अस्विकार गरियोस भन्ने सूचना रास्वपाका सांसद डा.स्वर्णिम वाग्ले सहित ६ जना सांसदले पेश गरेका थिए ।

जसमा माओवादी सांसद छिरिङडमडुल लामा, नेकपा एसका सांसद प्रकाश ज्वाला, माओवादी सांसद नारायणी शर्मा, नेमकिपाका सांसद प्रेम सुवाल रहेका छन् । तर, अस्विकार गरियोस भन्ने प्रस्ताव बहुमतले अस्विकृत भएको छ । यस्तै निजीकरणसम्बन्धी अध्यादेश, २०८१ लाई सदनबाट स्वीकृत गरियोस् भन्ने प्रस्ताव पनि अर्थमन्त्री पौडेलले नै पेश गरेका थिए । उक्त प्रस्ताव बहुमतले स्वीकृत भएको छ । माओवादी सांसद माधव सापकोटा सहित ७ जना सांसदले उक्त प्रस्ताव अस्विकार गरियोस भन्ने सूचना पेश गरेका थिए ।

सापकोटासँगै माओवादीकै सांसद माधव सापकोटा, सुर्यमान तामाङ, छिरिङल्यामु लामा, नेकपा एसका सांसद मेटमणी चौधरी, नेककिपाका सांसद प्रेम सुवाल, रास्वपाका सांसद सुमना श्रेष्ठ लगायतले पेश गरेका थिए । प्रस्ताव अस्विकृत गरियोस् भन्ने प्रस्ताव बहुमतले अस्विकृत भएको छ । यस्तै आर्थिक तथा व्यवसायिक वातावरण सुधार र लगानी अभिवृद्धि सम्बन्धी केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने अध्यादेश, २०८१ स्वीकृत गरियोस् भन्ने प्रस्ताव अर्थमन्त्री पौडेलले पेश गरेकोमा उक्त प्रस्ताव पनि बहुमतले स्वीकृत भएको छ । उक्त प्रस्ताव अस्विकृत गरियोस् भन्दै माओवादी सांसद रणेन्द्र बरालीले सूचना पेश गरेकोमा उक्त प्रस्ताव बहुमतले अस्विकृत भएको छ । बरालीसँगै ६ जना सदस्यले उक्त प्रस्ताव अस्विकार गरियोस भन्ने प्रस्तावको सूचना पेश गरेका थिए । जसमा माओवादी सांसद महेन्द्रबहादुर शाही, नारायणी शर्मा, नेकपा एसका सांसद भानुभक्त जोशी, नेमकिपाका सांसद प्रेम सुवाल रहेका थिए । यस्तै सहकारी सम्बन्धी केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने अध्यादेश, २०८१ लाई स्वीकृत गरियोस् भन्ने प्रस्ताव भूमी, व्यवस्था सहरकारी तथा गरिवी निवारणमन्त्री बलराम अधिकारीले पेश गरेकोमा बहुमतले स्वीकृत भएको छ । उक्त प्रस्ताव अस्विकृत गरियोस् भन्दै रास्वपाका सांसद डा.चन्दा कार्की सहित १२ जना सांसदले सूचना पेश गरेका थिए ।

भूमि अध्यादेशलाई...

अध्योदशको पक्षमा मतदान गर्ने उद्घोष गरिसकेका हुनाले अब सरकारले ३ सांसद रहेको जसपा नेपाललाई आफ्नो पक्षमा पार्नुको विकल्प देखिएको थिएन् ।

जसपा नेपालले भूमिसम्बन्धी अध्यादेश सरकारले फिर्ता लिएमा अन्य ५ वटा अध्यादेशका पक्षमा मतदान गर्ने अभिव्यक्ति दिँदै आएको छ । राष्ट्रिय सभामा जसपा नेपालका ३ सांसद रहेकाले र सरकारसँग अर्को विकल्प समेत नभएकाले गर्दा सरकारले भूमिसम्बन्धी अध्यादेश थाँती राखेर अन्य अध्यादेश स्वीकृत गराउन नै उपर्युक्त हुन सक्छ । यसभन्दा अगाडिका सरकारले अध्यादेश फिर्ता लिएको इतिहाँस साक्षी रहेकाले सरकारले भूमिसम्बन्धी अध्यादेश थाँती राखेर विधेयकका रूपमा सांसदमा लैजानु मात्र उपयुक्त हुन सक्छ ।

जसपा नेपाललाई सरकारले आफ्नो पक्षमा पार्न जसपा नेपालको माग बमोजिम फिर्ता लिने बचन दिएर अन्य अध्यादेशमा सरकारको पक्षमा मतदान गर्ने बचतवद्धता गराउनु आवश्यक रहेको छ । अध्यादेश ६० दिनभित्रमा दुवै सदनबाट स्वीकृत नभएका निस्क्रिय हुने भएकाले सोही अनुसार सकारर अघि बढ्न आवश्यक छ । यसैबिच यहि फागुन २१ गते बसेको प्रतिनिधिसभाको बैठकले भूमिसम्बन्धी अध्यादेश बाहेक अन्य ५ वटा अध्यादेश बहुमतले स्वीकृत गरेको र राष्ट्रियसभाले समेत जसपाको समर्थनमा भूमिसबन्धी बाहेक अन्य ५ वटै अध्यादेश स्वीकृत गरेपछि सरकारकालाई राहत मिलेको छ भने प्रमुख प्रतिपक्षी माओवादी सहित दलहरूलाई भने ठूलो झड्का लागेको छ ।

साधारण कर्जा नोक्सानी **एक प्रतिशत** हुने

काठमाडौं । व्यावसायिक रूपमा गरिने फलफूलखेतीका लागि प्रदान गरिने कर्जामा अबदेखि एक प्रतिशत मात्रै 'साधारण कर्जा नोक्सानी' को प्रबन्ध गरिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकले क, ख र ग वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई जारी गरेको एकीकृत निर्देशनअनुसार रेशम, जुट कपासलगायत कृषिखेती र व्यावसायिक रूपमा गरिने आँप, सुन्तला, जुनार, मौसम, किबी, ड्र्यागन फ्रुट, कागती, लिची, एभोकाडोजस्ता फलफूलखेतीका लागि लिइने कर्जामा उक्त प्रबन्ध गरिएको हो ।

त्यस्तो कर्जाको ग्रेस अवधि चार वर्ष रहेको अवस्थामा पहिलो वर्ष ०.२५ प्रतिशत, दोस्रो वर्ष ०.५० प्रतिशत र तेस्रो वर्ष ०.७५ प्रतिशत र चौथो वर्ष एक प्रतिशत मात्रै साधारण कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सकिने निर्देशनमा उल्लेख छ ।

एक वर्षभन्दा बढी ग्रेस अवधि भएका ऊर्जालगायत पूर्वाधार निर्माणसँग सम्बन्धित परियोजनामा प्रवाहित भएको असल कर्जाको ग्रेस अवधिसम्म प्रत्येक वर्ष समानुपातिक रूपमा कर्जा नोक्सानीको व्यवस्था गरी अन्तिम वर्ष एक प्रतिशत मात्रै सामान्य कर्जा नोक्सानीको प्रबन्ध गरिएको छ । यसअघि त्यस्तो कर्जाको व्यवस्था १.१० प्रतिशत थियो । बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट कर्जा प्रवाह भएका परियोजनाको उत्पादन क्षमता विस्तार हुने सुनिश्चित भएकालाई पनि एक प्रतिशत मात्रै कर्जा नोक्सानीको व्यवस्था गरिएको छ । राष्ट्रिय प्राथमिकतामा रहेका जलविद्युत्, केबलकार, सिमेन्ट, तारे होटेल वा अन्य पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी परियोजनाको पुनर्तालिका वा पुनर्संरचना गरेको अवस्थामा एक प्रतिशत मात्रै कर्जा नोक्सानीको व्यवस्था गर्न सकिने एकीकृत निर्देशनमा उल्लेख छ ।

भिपिएन प्रयोग गरी **मोबाइल बैंकिङ चलाउन** नपाइने

अब भिपिएन (भर्चुअल प्राइभेट नेटवर्क) अन गरेर मोबाइल तथा इन्टरनेट बैंकिङ चलाउन नपाइने भएको छ । भिपिएनले स्मार्टफोन वा कम्प्युटर चलाइरहेको प्रयोगकर्तालाई सुरक्षित माध्यमबाट इन्टरनेटको सञ्जालमा जोडिदिन्छ, जसमा प्रयोगकर्ताको परिचय गोप्य रहन्छ ।

यद्यपि, यसलाई सरकारले लगाएको सेन्सरसिप वा प्रतिबन्ध छल्न प्रयोग भइरहेको छ । भिपिएनको प्रयोगबाट मोबाइल बैंकिङ वा इन्टरनेट बैंकिङ चलाउन नसकिने व्यवस्था गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई केन्द्रीय बैंकले निर्देशन दिएको हो ।

ग्राहकले मोबाइल बैंकिङ तथा इन्टरनेट बैंकिङ प्रणाली सञ्चालन वा कारोबार गर्दा भिपिएनको प्रयोग गरे-नगरेको पहिचान गरी आधिकारिक भिपिएनको प्रयोग नभएमा एपमा लगइन गर्न नमिल्ने व्यवस्था मिलाउन केन्द्रीय बैंकले निर्देशन दिएको हो ।

भुक्तानी सेवाप्रदायकले कम्तीमा दुई वर्षमा एकपटक डेटा सेन्टरमा हुन सक्ने जोखिम र त्यसको सुधारको परीक्षण डेटा सेन्टर डिजास्टर ड्रिल गर्नुपर्ने भएको छ । यस्तो परीक्षण सम्पन्न भइसकेपछि केन्द्रीय बैंकमा यसको प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्ने उल्लेख छ । त्यस्तै, भुक्तानी सेवाप्रदायक संस्थाहरूले सूचना प्रविधि विभागबाट सूचीकृत भएका संस्थासँग मात्रै डेटा सेन्टर राख्न पाउने भएका छन् ।

कर्मचारीलाई...

फरक फरक मत राख्ने गरेका छन् । अहलिै ट्रेड युनियनमा अधिकृत सम्मका कर्मचारीले ट्रेड युनियन सदस्य बन्न पाउने व्यवस्था रहेकाले अब त्यसलाई संशोधन गरी नासु सम्मका कर्मचारीलाई मात्र ट्रेड युनियनका सदस्य बन्न पाउने व्यवस्था गरिनु उपर्युक्त हुनेछ । यदि होइन भने अधिकृतसम्मकै कर्मचारीलई राख्ने हो भने त्यस्तो समयको गणना बढुवामा गर्न नहुने व्यवस्था गरिनु उपर्युक्त हुनेछ ।

राजनीति नेतृत्वले आफ्नो निर्णय गर्न नसकेपछि कर्मचारी संघ संगठनका मान्छेले निजामति सेवालाई नै विगारेका छन् । निजामति कर्मचारीहरूलाई ट्रेड युनियनको अधिकार मात्र दिएर पार्टीगत संघ संगठन युनियन खोल्नु नपाइने व्यवस्था गरिएको खण्डमा जनताले सहज रूपमा सेवा सुविधा पाउन सक्छन् । पार्टीगत संघ संस्थाका हजारौं कर्मचारीहरूले कामै नगरी सेवा सुविधा लिइरहेकाले गर्दा अब त्यस्तो कार्यको अन्त्य हुनैपर्दछ । निजामति सेवाका कर्मचारीहरूको कामले गर्दा नै सरकार सफल र असफल हुने भएकाले कामै नगरी पार्टीगत युनियन खोलेर युनियनको काम गर्ने कर्मचारीहरूलाई जनताले तिरेको करबाट किन तलब भत्ता दिने त्यसको प्रष्ट जवाफ राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिले जनतालाई किन दिनु नपर्ने ? त्यही कारणले गर्दा ट्रेड युनियनको अधिकारमात्र दिऔँ, पार्टीगत संघ संगठन खोल्ने अधिकार नदिऔँ ।

महिला अधिकारको सम्मान गरौं

- महिलालाई समाज र देशको मुलधारमा ल्याउन पहल गरौं,
- महिलाको प्राकृतिक पहिचानको सम्मान गरौं,
- महिला सशक्तिकरणमा ध्यान दिऔं,
- लैंगिक समानता कायम गर्न महिलालाई विशेष अवसर प्रदान गरौं,
- सम्पत्तिको स्वामित्वमा महिलाको सहभागिता बढाऔं,
- संविधान र कानुनले दिएका महिला अधिकारको सम्मान गरी कार्यान्वन गरौं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड

सम्पादक/प्रकाशक : देवेन्द्र चुडाल • कार्यालय : बुद्धनगर, काठमाडौं • फोन : ४७९०२९५, मो. : ९८४१२५४८८५ • इमेल : devendrachudal@gmail.com • मुद्रण : सुनगाभा प्रिन्टिङ प्रेस, बागबजार